

H. C. Andersen, 4 Rejser i Jylland 1830, 1845, 1853 og 1859

H C A foretog ialt 29 udenlandsrejser plus:

hvoraf 4 var i Jylland

1830, Århus, Randers, Viborg, Skanderborg, Horsens, Grejsdalen/Vejle og Kolding.

1845, Sommerrejsen - Nysø/Vemmetofte, Bregentved, Vordingborg/Corselitze, Sorø, Glorup, Svendborg, Odense, Middelfart, Snoghøj, Horsens, Skanderborg, Århus, Skib/København

1853, Sorø, Kalundborg-Århus, Vilhelmsborg, Silkeborg, Horsens, skib/Bogense, Odense, Vejle Middelfart Odense, Købehavn

1859, Sorø, Korsør, Silkeborg, Herning, Holstebro, Nr. Vosborg, Vesterhavet, Husby, Fjaltring, Bovbjerg, Lemvig, Limfjorden, Struer, Thisted, Ålborg, Skagen, Nørresundby, Børglum Kloster, Hjørring, Frederikshavn, Sæby, Ålborg, Hobro, Randers, Hjerminde/Bjerringbro, Silkeborg, Vejle, Kolding, Korsør, Sorø, København.

H. C. Andersen, 4 Rejser i Jylland 1830, 1845, 1853 og 1859

H C Andersens Rejseudstyr

Fra Tidstavlen på SDU.DK:

1830 Rejsen

31 maj

Afrejse med dampskibet Dania til Århus. Formålet med rejsen er bl.a. at samle stof til den historiske roman *Christian den Andens Dværg* (påbegyndt under skoletiden, aldrig fuldført, historikeren Vedel Simonsen på Elvedgård havde ellers sendt HCA materialer til brug for romanen). Det var tidens begejstring for Walter Scott og Ingemanns succes med de historiske romaner, der fik HCA til at interessere sig for denne genre.

Rejser sammen med maleren Martinus Rørbye. Modtages som ung litterær løve i Århus. Træffer bl.a. udgiveren af Læsefrugter (det tidsskrift, hvor St. St. Blicher publicerede), A.F. Elmquist.

4. Juni

Aarhuus Stiftstidende skriver i en notits om HCAs ophold dér:

"Den geniale Digter Hr. Andersen har i et Par Dage paa en Reise giennem Jylland opholdt sig iblandt os, og over alt fundet den Agtelse og Velvilje, hvortil hans skjønne Arbejder saa fuldelig berettigede ham".

Elmquist låner HCA og Rørbye sin vogn, så de kan køre til Randers. Derfra fortsætter de til herregården Tjele, hvor Rørbye bliver, mens HCA tager videre til Viborg for at se heden.

I Viborg modtages HCA med stor opmærksomhed:

"Stiftamtmanden og Rectoren kjørte mig hver Dag omkring"
(brev af 22. juni til Ludvig Læssøe).

H. C. Andersen, 4 Rejser i Jylland 1830, 1845, 1853 og 1859

Ser tatere på heden - han har jo forinden læst om dem hos Blicher - og kommer til Asmildkloster ved Hald og til Halds ruiner, men opgiver at tage videre til Vesterhavet.

Om de mange nye bekendtskaber, HCA gør rundt omkring i Jylland, skriver han i et brev af 15. juni til Edvard Collin:

"Det var mig paafaldne hvor bekjendt mine smaae Sager, især Fodreisen og det døende Barn, vare Jyderne; Romanen [den, han har planer om at skrive, og som han samler stof til på rejsen, hvor han opsøger Walter Scottske landskaber] vil de næsten alle abonnere paa, og selv Byens Øvrighed i Lemvig, har lovet at tage en Subskriptions Plan".

(Edvard Collin lod dog HCA forstå, at det var hans eget presseri, der fik folk til at sige, at de var interesserede i at abonnere, og at denne interesse ville fordufte, så snart HCA var rejst igen...).

HCA er i det hele meget kry over den opmærksomhed, han møder, ikke mindst fra unge damer. I samme brev skriver han, at "den Dame der kom selv med en Kjærligheds Erklæring til mig, vilde ganske tabe i mine Øine, jeg holder heller ikke stort af de exalterede Damer, selv om de sværme for mig".

Ca. 12. Juni

Med ekstrapost over Århus til Skanderborg ("hvortil jeg havde Anbefalingsbreve fra Viborg; thi paa min hele Reise har Honoratiores i hver By anbefalet mig til den næste (brev af 22. juni til Ludvig Læssøe), over Horsens, Grejsdalen/Vejle til Kolding, hvor han får forevist kirken og slotsruinen.

Udflugt fra Vejle til herregården Tirsbæk.

Lover politimester Estrup i Kolding, "ved min Ankomst til Kjøbenhavn at gaae til Thomsen [arkæologen C.J. Thomsen, den senere grundlægger af Nationalmuseet; på dette tidspunkt er Thomsen leder af Universitetsbibliotekets oldsagssamling, der har til huse på loftet over Trinitatis kirke ved Rundetaarn] og tale efter Evne, om ikke han kan frelse Slottet fra aldeles at nedbrydes, som er en Spot og Skam, men som der dog meget frygtes for vil skee"

(anførte brev til Ludvig Læssøe).

Ca. 20 Juni

Videre over Middelfart til Odense. Opholder sig nogen tid hos mad. Iversen på Tolderlund, hvor han fornøjer sig ved samværet med adjunkt Hancks døtre og deres veninder. Herfra udflugt til og et par dages ophold på herregården Hofmansgave hos botanikeren Niels Hofman-Bang ("her er Antiquiteter [dvs. oldsager], Bogsamling, Naturalier [dvs. naturhistorisk samling] og Alt, hvad man ønsker sig").

Ser her - jvf. fortællingen "Vanddraaben" fra 1847, hvor motivet udnyttes - for første gang en vanddråbe og en dråbe af sit eget blod under forstørrelsesglas og forundres over den verden af små væsener, han finder her:

"Jeg saae Infusions-Dyr i mit eget Blod, der vrimlede af Aal og Torsk, og Alt i det Uendelige"

(brev til Ludvig Læssøe af 13. juli).

1. august

Ankomst til Svendborg, hvor HCA er en lille uge. Er bl.a. gæst hos pastor Chr. J. Bredsdorff i St. Jørgens Gaard. Udflugter til Tåsinge (besøg på Valdemars Slot og hos hans gamle lærer, Fedder Carstens, der dog ikke kan huske HCA. Carstens er nu ansat ved telegraphen på Tåsinge), Maegaard og Nakkebølle.

H. C. Andersen, 4 Rejser i Jylland 1830, 1845, 1853 og 1859

7. august

Ankomst til Fåborg. Besøger her en studenterkammerat, Christian Voigt, søn af den velhavende agent Voigt. Forelsker sig i dennes søster, Riborg, der dog allerede var forlovet. Skriver senere "Hjertets Melodier" (bl.a. "To brune Øine") til hende.

I breve fra marts 1831 til Ingemann og C.H. Lorenzen beretter HCA om sin store Weltschmerz ved den ulykkelige forelskelse, men er også meget vel klar over, at den er et nødvendigt skridt på vejen til at blive en stor digter:

"Jeg hænger med hele min Sjæl ved et Væsen, der aldrig kan blive Min! - Uimodstaaelige Hindringer skille os for stedse ad. O, Gud har prøvet mig haardt, næsten alt for haardt. Hun er det meest barnlige, herlige Væsen, jeg kjender, men forlovet, en Andens Brud! Hun kjender min Følelse og, jeg tør troe det, elsker mig igjen, men kun til en dybere Smerte for mig, kan ikke leve for mig. - Hvor underligt har ikke Alt forandret sig paa et halvt Aar! Før den Tid var jeg et sorgfrit Væsen, der flagrede let over Alt [HCA taler i den omtalte periode i breve selv om sin "Flygtigheds Aand"]; nogle faae Dage knuste alle mine Lykkens Bobler; hvor underligt er jeg ikke bleven revet ind i Livet; jeg veed ikke selv ret, hvorledes det er gaaet til. - Skulde Alt dette være nødvendigt for at blive en stor Digter, o, saa vilde jeg næsten hellere aldrig have været til."

(brev af 12. marts 1831 til C.H. Lorenzen, forfatter og adjunkt ved Sorø Akademi).

Sidste sætning i brevcitatet giver genlyd 42 år senere i historien "Tante Tandpine".

Forelskelsen er hverken optegnet i dagbøgerne eller omtalt i breve fra tiden umiddelbart omkring begivenhederne. Det kan bestyrke en mistanke om, at det lige så meget er en digterisk fiktion som en virkelig hjerteknusende begivenhed.

Dagbogen har (i DSL-udgaven) kun 2 optegnelser fra 1830, dateret 4. og 5. august, lige før ankomsten til Fåborg. Optegnelsen for 5. august slutter:

"Almægtige Gud! dig alene har jeg, du styrer min Skjæbne, jeg maa hengive mig dig! Giv mig Udkomme! Giv mig en Brud! mit Blod vil Kjærlighed, som mit Hjerte vil det!"

Fra Fåborg rejser HCA over Assens - med besøg på herregården Flenstoft, hvor Edvard Collin umiddelbart efter sin juridiske eksamen lærte godsadministration - tilbage til Odense. Er sammen med moderen under opholdet her.

H C Andersen skriver ikke noget i sine Dagbøger om Rejsen i Jylland 1830

I "Mit Livs Eventyr" skrive HCA om rejsen 1830:

Endnu have jeg kun seet en liden Deel af mit Fædreland; jeg havde været enkelte Steder i Fyen og Sjælland samt paa Møens Klint. Denne svarede aldeles ikke til min overdrevne og ved Molbechs Skildringer overspændte Forestilling. Alt der var mig for Smaat. I Sommeren 1830 skulde nu en større Reise foretages, jeg vilde see Jylland lige til Vesterhavet og dernæst kjende min Fødeø, Fyen. Mindst tænkte jeg paa, hvor meget Alvor denne Sommer Udflugt skulde bringe mig; hvilken Overgang i mit indre Liv der forestod.

Det var især de jydske Heder, jeg glædede mig til at see og til der mulig at møde en Taterfamilie. Af mundtlige Fortællinger og af Steen Blichers Noveller var min Interesse vakt. Landet selv var dengang ikke saaledes besøgt som nu; først i de Dage var en Dampskibsfart bragt istand; et daarligt, langsomt sejlene Skib "Dania" gjorde Reisen i henved eet Døgn, men dog for den Tids Fordringer en utrolig

H. C. Andersen, 4 Rejser i Jylland 1830, 1845, 1853 og 1859

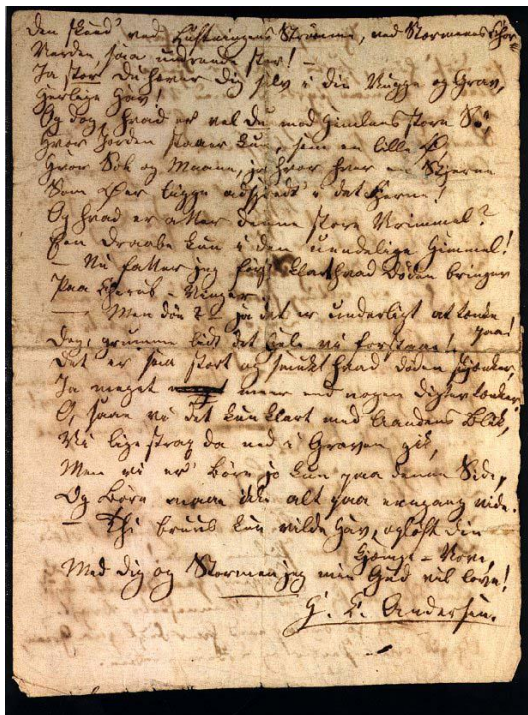
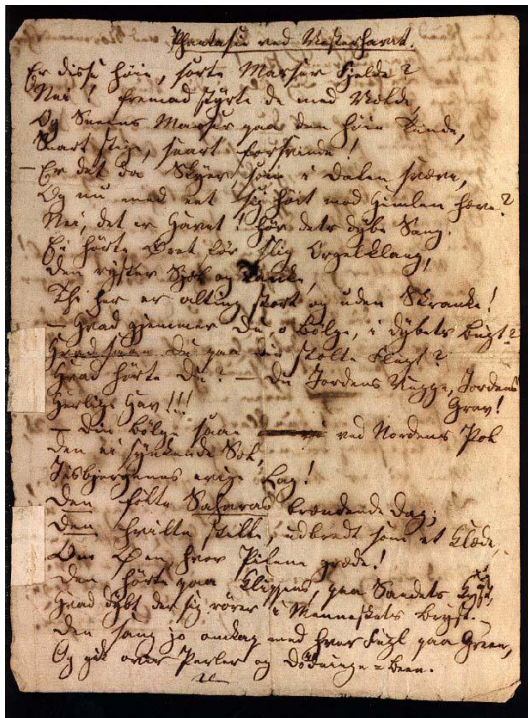
hurtig Fart, Dampskibene stode endnu ikke ret i Tiltro; Aaret forud havde jeg gjort Reisen paa et saadant Fartøi, "Caledonia", det første Dampskib vi saae i vore Farvande; det blev svarlig haanet af alle Pæreskuders Besætning og benævnedes "Pjaske Malene". H C Ørsted var naturligvis glad og høflig opfyldt af denne verdens herlige Opfindelse, og det var ganske morsomt at høre, at just hos ham en Middag, hvor jeg var tilstede, en gammel Sømand af Ørstedes Slægt ivrede mod "disse forbandede Røgskibe!"

"Nu havde man fra Verdens Skabelse", sagde han "kunnet nøies med fornuftige Fartøier, der gik ved Vind, men saa skulde man snakke om; der gaaer aldrig en af disse Røghætter forbi, uden at jeg tager min Raaber og skjelder dem saa langt de kan høre mig!" - Det var en heel Begivenhed dengang at skulle afsted med Dampskib; i vore Dage klinger det halv utroligt hos os høre Dampfartøierne saaledes til Tiden, at deres Opfindelse synes os ganske fjern, og vi glemme, at den er saa nær, at det ikke engang er vist, men kun fortælles som et Sagn, at Napoleon, da han tog Tilflugt hos Englænderne, saae det første Dampskib Komme.

En heel Nat i Kattegattet paa det nye Slags Fartøi var noget Mægtigt for min Phantasie, jeg glædede mig dertil, - men vi fik slet Veir, jeg blev søsyg - først den næste Dag mod Aften naaede vi Aarhuus. Der og overalt i de jydske Byer kjendte man "Fodreisen" og mine humoristiske Digte, og jeg blev vel modtaget. Jeg kjørte over Heden; alt det Fremmede her gjorde et stærkt Indtryk paa mig. Men Veiret var ikke godt, Reisetøi havde jeg ikke stort af, den vaade, skarpe Havgusse angreb mig stærkt, saa at jeg fra Viborg, hvor jeg opholdt mig nogle Dage, maatte vende om igjen, dragende sydost nedad, opgivende ganske Vestkysten; men det forhindrede mig ikke i, at jeg jo skrev Phantasie ved Vesterhavet" og "Malerie af Jyllands Vestkyst", som jeg aldrig havde seet, men kun kjendte af Andres mundtlige Skildring. Jeg saa nu Egnene om Skanderborg, Veile og Kolding og drog derfra til Fyen, hvor Herregaardslivet aabnede sig for mig, og hvor jeg ved Odense tilbragte, som en velkommen Gjæst, flere Uger paa Landsstedet Mariehøj, tæt ved Canalen under det gamle Næsbyhoveds Slotsbanke, hos Bogtrykker Iversens Enke.

H. C. Andersen, 4 Rejser i Jylland 1830, 1845, 1853 og 1859

Phantasie ved Vesterhavet

Er disse høie, sorte Masser Fjelde?
Nei! fremad styrt de med Vælde,
Og Sneens Masser paa den høie Tinde,
Snart stige, snart forsvinde!
- Er det da Skyer, som i Dalen svæve,
Og nu med eet sig høit mod Himlen hæve?
Nei, det er Havet! hør dets dybe Sang.
Ei hørte Øret før slig Orgelklang,
Den ryster Sjæl og Tanke,
Thi her er alting stort og uden Skranke!
- Hvad gemmer Du, o Bølge, i Dybets Bugt?
Hvad saae Du paa din stolte Flugt?
Hvad hørte du? - Du Jordens Vugge, Jordens Grav!
Herlige Hav!!!
- Din Bølge saae ved Nordens Pol
Den ei synkende Sol,
Ilsbjergenes evige Lag!
Den følte Saharas brændende Dag;
Den hvilte stille, udbredt som et Klæde
Om Øen, hvor Pilene græde!
Den hørte paa Klippens, paa Sandets Kyst,
Hvad dybt der sig rører i Menneskets Bryst.
Den sang jo omkap med hver Fugl paa Green,
Og gik over Perler og Dødningeben.

Den skued ved Luftningens Strømme, ved Stormenes Chor,
Verden, saa undrende stor! -
Ja stor Du hæver Dig selv i din Vugge og Grav,
Herlige Hav!
Og dog, hvad er vel Du mod Himlens store Sø,
Hvor Jorden staaer kun, som en lille Ø,
Hvor Sol og Maane, ja hvor hver en Stjerne
Som Øer ligge adspredt i det Fjerne!
Og hvad er atter denne store Vrimmel?
Een Draabe kun i den uendelige Himmell!
- Nu fatter jeg først klart hvad Døden bringer
Paa Cherub-Vinger.
- Men døe? - ja det er underligt at tænke paa!
Dog, grumme lidt det Hele vi forstaae!
Det er saa stort og smukt hvad Døden skjænker.
Ja meget meer end nogen Digter tænker.
O, saae vi det kun klart med Aandens Blik,
Vi lige strax da ned i Graven gik,
Men vi er' Børn jo kun paa denne Side,
Og Børn maae ikke alt paa eengang vide.
- Thi bruus kun vilde Hav, opløft din Kjæmpe-Vove,
Med Dig og Stormen jeg min Gud vil love!

H. C. Andersen, 4 Rejser i Jylland 1830, 1845, 1853 og 1859

Rejsen 1845,

Sommerrejsen - Nysø/Vemmetofte, Bregentved, Vordingborg/Corselitze, Sorø, Glorup, Svendborg, Odense, Middelfart, Snoghøj, Horsens, Skanderborg, Århus, Skib/København

Fra Tidstavlen:

1. juni

Tager af sted på sommerrejse til Nysø (med besøg på Vemmetofte. Er stærkt irriteret på baronesse Stampe og skændes med hende), videre d. 15. til Bregentved, videre d. 24. over Vordingborg til Corselitze (hører her, at dampskibet Caroline Amalie, som han 1. juni sejlede med fra København til Kallehave, er sunket), derfra 6. juli til Ingemanns i Sorø (besøger Hauchs og Oehlenschlägers), derfra d. 11. til Glorup (ankomst d. 12., under opholdet her besøg på Mullerup og Broholm og visit i Svendborg), d. 27. juli til Odense, hvor han er til taffel hos kronprinsen, videre over Middelfart, Snoghøj og Horsens til Skanderborg til afsløring af mindstøtte for Fr. VI (HCA træffer Chr. VIII der), tager med Studentersangforeningen videre til Århus, hvor han besøger tidsskriftudgiveren A.F. Elmquist.

2. august

Sejler fra Århus til København med dampskibet Hertha og ankommer samme dag.

H C Andersen skrive ingenting om denne rejse i sine Dagbøger.

"I Mit Livs Eventyr" skriver HCA om Sommerrejsen:

Ved et kort Besøg paa Nysøe skrev jeg : "kongen drømmer",,

I Slutningen af Juli skulde ved Skanderborg Monumentet for Kong Frederiks den Sjette afsløres, jeg havde efter Comiteens Anmodning skrevet Fest.Cantaten, Hartmann satte den i Musik, og Studenter-Sangforeningen vilde udføre; de Syngende ligesom Componist og Digter bleve naturligvis indbudne.

I smukke Bugter mellem de høie Banker med prægtige Bøge strækker sig Indsøen, hvor Christian den Fjerde i sine Barndoms aar legede Sømand, paa Slotsruinen er Kirken reist og foran den staaer Monumentet, et Arbeide af Thorvaldsen. Der var meget Gemyt, vil jeg troe, i det Hele, men meget lidt Orden, Folk brød ind over Skranken for bedre at høre, ingen Ting hørte man, Vinden bar Musik og Sang bort fra det egentlige Centrum, Talerens Stemme forsvandt i Luften; det egentlige , for mig, smukkeste Moment var om Aftenen efter Afslørelsen af Monumentet; rundt om dette vare Begkrandse tændte, de kastede deres vaklende Skjær ud over Søen; inde i Skoven glimrede tusinde Lys, og Dandsemusiken klang fra Teltene; rundtom paa alle Banker, mellem Skovene og høit over disse, bleve i et Nu Festblus tændte, der lyste i Natten, som røde Stjerne. Der laae over Sø og Land en Fred, en Sommerduft, som Norden eier i sine dejligste Sommernætter. Skyggerne af hver, som dik mellem Monumentet og Kirken, glede svævende, store, hen ad den røde Muur, som var det Aander, der toge Deel med i Festen.

Et kongeligt Dampskib var givet til at hjemføre Studenterne, og før Afreisen beredte Aarhus Borgerne os, hjerteligt og velmeent, en Balfest, vi kom i lang Vognrække til deres By, men tidligere end de havde ventet os, og da vi skulde festligt modtages, bleve vi varede ad om at vente lidt; vi maatte i den hede Sol holde lang Tid udenfor Byen, Alt for Ærens Skyld, og da vi saa kom ind paa Torvet, opstilledes

H. C. Andersen, 4 Rejser i Jylland 1830, 1845, 1853 og 1859

vi i Rækker; de gode Borgere toge hver sin Student for at beverte ham og give ham et Hjem, Hartmann havde alt tidligt en Indbydelse, jeg stod mellem de Opstillede, et Par Borgere, een efter anden, kom, bukkede, vilde vide mit Navn, og da jeg sagde det, spurgte de: "det er dog ikke Digteren?" jeg sagde "jo" de bukkede igjen og gik, de gik Allesammen, ikke en eneste vilde have Digteren, eller maaskee, skal jeg troe, som man bagefter høflig har sagt, de undte mig saa god en Vært, den allerbedste, saa at jeg tilsidst fik slet ingen; jeg stod forladt og ene, som paa Slavemarkedet en Sort, hvem Ingen vil kjøbe; jeg alene maatte ty til et Hotel udi den gode Stad Aarhus.

Hjem over Kattegat gik det med Sang og Klang, Ungdoms Sind og Ungdoms Mod; Kullen løftede sin sorte Klipper, de danske Kyster stode saa friske og grønne med deres Bøgeskove, det var en Sangfart, en Vennefart for Componist og Digter. - Jeg vendte hjem igjen til literair Virksomhed.

Frederiks den Sjettes Minde Skanderborg

Rejsen 1853,

Sorø, Kalundborg-Århus, Vilhelmsborg, Silkeborg, Horsens, skib/Bogense, Odense, Vejle
Middelfart Odense, København

Tidstavlen:

Efter rejse over Kalundborg-Århus ankomst til Vilhelmsborg (hos baron Gyldenkrone), hvor han bliver til d. 26. juni.

26. juni

H. C. Andersen, 4 Rejser i Jylland 1830, 1845, 1853 og 1859

Hører, at koleraen er brudt ud i København.

27. juni

Ankommer til Silkeborg, hvor han er gæst hos Amalie (Malle) og Michael Drewsen frem til d. 15. juli. Under opholdet gør han en udflugt til heden, hvor han ser fata morgana og tatere. Også pramtur på Gudenåen.

16. juli

Med dampskib fra Horsens til Bogense, derfra til Odense, hvor der er Skt. Knuds Marked, og videre til Glorup, hvor han opholder sig til d. 1. august. Er her med til at fejre grev Adam Moltke-Hvitfeldts sølvbryllup (stor folkefest).

Under opholdet på Glorup tegner grevinde Elise Moltke-Hvitfeldt et portræt af HCA.

Hører, at Oline Thyberg (mor til Edvard Collins hustru, Henriette) og Emilie Hornemann (en broderdatter til fru Collin d. Æ.) er døde af kolera. HCA føler sig helt syg og beslutter sig for at tage tilbage til Silkeborg i stedet for at tage til København.

Beregner i denne tid sine månedlige udgifter til 50 rdl.

3. august

Ankomst til Silkeborg, hvor han bliver til 6. september. Silkeborg og egnen omkring den fremvoksende industriby giver HCA et karakteristisk dobbeltindtryk, som han beretter om til Ingemann i et brev af 23. august.

Om den blomstrende lynghede siger han:

"Denne forunderlige Eensomhed, der bringer Ens Tanke baade til at flyve ud i Rummet og tillige at gribe med faste Rødder ind i sig selv, maa næsten kunne skabe en Digter. Faa Steder i Danmark - og det er ved disse da det nærliggende, aabne Hav, der gjør Udslaget, - tiltale mig som Egnen ved Silkeborg; disse mægtige Lynghøider give det Hele en forunderligt gribende Storhed".

Og så fortsætter han i brevet - sikkert med en tanke tilbage til Hauchs Robert Fulton, som han havde læst færdig hos Ingemann:

"De veed, at herfra prammes der op til Randers og tilbage; deroppe fra kom forleden til Silkeborg det første Dampskib, ganske lille og fladbundet, men dog med Dampens Flugt; det var som en Culturraket igjennem det urgamle Landskab".

Siddende i lyngen skriver HCA herom digtet "Dampskibet Gudenaa". Rejser fra Silkeborg over Vejle, Middelfart, Odense (overnatning trods rygter om kolera i byen) til Sorø.

15. september

H. C. Andersen, 4 Rejser i Jylland 1830, 1845, 1853 og 1859

Tilbagekomst til København (almanakken: "vi kørte nu ind i Cholerabyen").

I "Mit livs Eventyr" findes der ingen beskrivelse af tiden fra 1846 - 55 - men under 1855 skriver HCA: således:

Paa det kongelige Theater opførtes i Februar 1853 »Nøkken; Professor Gläser havde over denne Digtning udgydt en Fylde af Melodier, en nordisk Tone klang i disse, og det erkjendtes.

I Pintsen forlod jeg Kjøbenhavn, tog ud til Ingemann, i den friske Skovnatur, til det Hjem, hvorhen mit Hjerter, lige fra Skoletiden i Slagelse, stadigt hver Sommer drog mig. Alt der, og Hjerterne med, var uforandret, – Vandre-Svanen, hvor vidt den flyver om, flyver altid igjen til det gamle kjendte Sted ved Skovsøen, og jeg har dens Natur.

Ingemann er vist vor meest folkelige Digter, hans Romaner, Critiken strax vilde gnave Livet af, staae levende og læste: de ere trængte ind hos Høie og Lave i de nordiske Riger, dem læser den danske Bonde og faaer derved kjær sit Fædreland og dets historiske Minder, en dyb Accord klinger her fra hver Digtning, selv fra de mindre af disse og for at nævne en saadan, der sjeldnere omtales: »den stumme Frøken«, det er her, som om Digtningens Træ gjennemsusedes af Øieblikkets store Bevægelser, dem vi Alle have fornummet, og som vore Børnebørn ville høre dem af de Gamles Mund. Ingemann har hertil Humor og Digterens evig unge Hjerte! Det er lykkeligt at kjende en Natur som hans, og endnu lykkeligere at vide, at have i ham en prøvet, trofast Ven!

I den billedsmykkede Stue, her, hvor Lindetræerne skygge udenfor og Søen skinner blank og blaa, hvor Alt næsten endnu er, som da jeg fra Slagelse Skole, som Discipel, kom her en deilig Sommerdag, bøiede sig nu til en heel broget Krands en Digtning for mig herinde, Erindringen om Alt hvad jeg saa, levede og vandt i den Lange Mellemtid, det Meeste af mit Livs Eventyr.

Foraaret begyndte saa smukt dette Aar, hilsede mig med grønne Skove og Nattergale-Sang, – og snart var alt dette kun en tom Herlighed; – tunge, angstfulde Dage ventede. Cholera udbrød i Kjøbenhavn, jeg var ikke længere i Sjælland, men hørte om alle Sygdommens Rædsler og Dødsbud, det første for mig nære, smertelige, var om Digteren, Pastor Boye. I de sidste Aar kom han mig saa inderlig, saa erkjendende i møde, jeg havde faaet ham saa hjertelig kjær.

En af de piinligste, smerteligste Dage i denne bittre Tid var netop en Dag, der skulde være viet til Glæde og Munterhed. Jeg var paa Glorup, Grev Moltke-Hvitfeldt feirede sit Sølvbryllup, jeg var den eneste Fremmede, der var indbudt, og det alt for Aar og Dag siden; alle Godsets Bønder vare Gjester, jeg troer her samledes over sexten Hundrede, Alt var rigt og festligt med Dands og Lystighed, Musiken klang, Flagene vaiede, Rakketerne stege og midt under denne Jubel fik jeg Brev om, at et par af mine Venner vare bortrevne. Dødsengelen gik fra Huus til Huus; nu sidste Aften standsede den ved Hjemmets Hjem for mig, Collins Gaard. »Vi ere, idag Alle, flyttede andetsteds hen.« skrev man, »Gud veed, hvad der forestaaer i næste Døgn!« Det var, som fornam jeg Budskab om, at Alle, hvem mit Hjerter var voxet fast til, skulde rives bort; jeg laae i Graad paa mit Kammer, udenfor klang lystig Dandsemusik og Hurra, Rakketterne lyste, det var ikke til at udholde. Daglig lod nye Sørgebudskaber; ogsaa i Svendborg udbrød Cholera, min Læge, mine Venner, Alle raadede de mig til at blive paa Landet; i Jylland stod mere end eet gjestfrit Huus mig aabent.

En stor Deel af Sommeren tilbragtes nu hos Michael Drewsen paa Silkeborg; en Skildring af denne naturskønne Egn, der minder om Schwarzwald, Skov-Fylde og Skotlands storartede Hede-Eensomhed, har jeg givet med alle dens Minder og Sagn.

H. C. Andersen, 4 Rejser i Jylland 1830, 1845, 1853 og 1859

Hvor Klostret stod ved Søens Siv,
Bag Hedens Lyng og tunge Veie,
Nu rører sig et virksomt Liv,
De store Møllehjul sig dreie.
En lille Kjøbstad alt her groer,
Mod Aaen Ellene sig bøie,
I Danskens Høiland Ørnen boer,
Nær Hedens tusind' Kæmpehøie.

Et Stykke Danmarks Deilighed
Er Silkeborg, det maa man love,
Der Guden-Aa faaer Leilighed,
At see sig om i dybe Skove.
Nær Aaen Himmelbjerget staaer,
Det staaer saa fast, som Norges Dovre;
I Mosen Storken kulsort gaaer.
Der er saa smukt og godt derovre!

Midt i denne deilige Natur, og i et gjestfrit Hjem, gik jeg dybt sørgmodig om, mit Hjerte var inderligt bedrøvet; jeg kom i en nerveus, lidende Tilstand, i Uvishedens Qval. Naar Posthornet klang, løb jeg afsted for strax at faae Breve og Aviser, jeg var ved at synke i de Minutter, jeg maatte vente; jeg var forpiint, trykket, sjælesyg, og saasnart derfor Sygdommen i Kjøbenhavn tog saaledes af, at man meente jeg kunde komme tilbage, skyndte jeg mig til de kjære Mennesker, hvem jeg havde tænkt aldrig mere at gjensee.

I Foraaret, kort før Epidemien udbrød, var min brave Forlægger, Cancelliraad Reitzel, død; med sand Deeltagelse, der gik over til Venskab, havde vi, under hele min Forfattervirksomhed, sluttet os til hinanden; hans sidste Foretagende blev Bestemmelsen om at levere i en billig Udgave mine »Samlede Skrifter«; i Tydskland var allerede syv Aar tidligere en »Gesammt-Ausgabe« givet, og med denne fulgte: »das Märchen meines Lebens«, en Skizze kun, men som i Udlandet blev optagen med udeelt Interesse og Deeltagelse; »Magazin für die Literatur des Auslandes« giver en gjennemgaaende høit hædrende Anmeldelse: »die Literatur hat in Goethes Wahrheit und Dichtung, Rousseaus Bekenntnisse und in Jung-Stillings Leben fast die einzigen Besitzthümer der Art aufzuweisen, aber künftig wird Andersens neuestes Werk: »das Märchen meines Lebens« unzweifelhaft mit zu denselben gezählt werden.« Det er med hver af de to sidstnævnte Forfatteres Selvbographie, at min Bog sammenstilles og hjertelig erkjendes. Det samme har jeg erfaret fra England og Amerika, hvorhen den er baaren ved Oversættelse af Mary Howitt og Dr. Spillan; paa Dansk skulde nu ogsaa den Lykke tildeles mig, endnu ung og frisk i Sindet, at udgive mine samlede Skrifter; et Ønske af Betydning, idet jeg da kunde ordne og tillige bortkaste een og anden altfor bladløs Green; min Selvbographie vilde dertil stille det Hele i sit rette Lys. Jeg vilde give ikke den tidligere Skizze, men den hele friske fulde Erindring af hvad jeg levende følte og vandt! Et Slags Fremstilling af de mange Betydelige, mit Livs Vei førte mig sammen med, Indtrykkene fra min Tid og hele Omgivelse, vilde jeg troe, som optegnede for en kommende Slægt, maatte have et Slags tidshistorisk Interesse, ligesom ogsaa en simpel Fremstilling af, hvad Gud lod mig prøve og overvinde, vilde styrke mangt et kæmpende Talent.

I Efteraaret 1853 blev Arbeidet begyndt, netop i de Dage i October Maaned var det fem og tyve Aar, siden jeg blev Student; det var blevet Skik og Brug i de sidste Aaringer, at hvert Hold feirede sin Sølv-

H. C. Andersen, 4 Rejser i Jylland 1830, 1845, 1853 og 1859

Artiums-fest, om jeg saaledes tør kalde den. Det Interessanteste ved hele Festen var det første Møde i Forsamlings-Salen, det, at gjensees med saa Mange, man i saa lang Tid ikke havde mødt; Nogle vare blevne tykke og ukjendelige, Andre gamle og graahaarede, men Ungdomssind lyste dette Øieblik ud af alle Øine, dette Møde var for mig egentlig Bouquetten; ved Bordet blev holdt Taler og flere Sange sungne, ee, jeg havde skrevet, udtalte ganske min Stemning, og som det viste sig ogsaa de Andres; her er den:

Saa er vi sammen da igjen ved Bordet,
Sidst var det ved det store, grønne Bord,
Og der hver af os skulde føre Ordet,
Her kun Enhver, som vil, skal have Ord,
Og give Taler, Viser eller Stemme,
Enhver jo giver efter sine Kaar;
Og nu er vi gemytlige og hjemme,
Vi er Studenter fem og tyve Aar.
Vel mødes vi i Ny og Næ paa Gaden,
At sige, naar i samme By vi boe,
Men de, som leve langt fra Vagtparaden,
Kan knap paa Møde og paa Venskab troe,
Derfor lød Opraab, derfor skete Manen
Om Møde her, som der i Brevet staaer,
Champagnen knalder nu paa Skydebanen,
Her er vi efter fem og tyve Aar!

Historien har faaet rige Blade,
Fra dengang vi til Artiums-Bordet gik,
Erindringer, de tunge og de glade,
For Verden og os selv, staae for vort Blik:
Saa rig en Tid, at vi kan kaldes Gamle,
Og i vort Hjem, hvor Brødfrugt-Træet staaer,
Vi kan i Kredsen, som vi om os samle,
Fortælle om de fem og tyve Aar!

De Fleste af os fik en lille Kone,
Maaskee en stor, og det er ogsaa godt,
Og saa en Børneflokk omkring sin Throne,
Og man er rig, selv om man har det smaat;
Og har man Aands og Legems Mad og Drikke,
Man har sin egen Kraft, hvordan det gaaer,
Og saa har man en Ven, man veed det ikke,
Vi er saa mange fra det samme Aar!

Mens Tidens Aand er gjennem Verden draget,
Vi voxe meer til Hjemmets Jordbund fast,
Det bruste om os under Vingeslaget,
Hver Gang det Gamle for det Nye brast;
Men Eet ei brast, og derom vil vi sjunge:

H. C. Andersen, 4 Rejser i Jylland 1830, 1845, 1853 og 1859

Vort Baand, der fra Examens-Bordet naaer.

Og nu er vi i aften Alle unge,

Studenter kun paa fem og tyve Aar!

H C Andersens Dagbøger ingenting under 1853

1859, Den Store Jyllandsrejse

Sorø, Korsør, Silkeborg, Herning, Holstebro, Nr. Vosborg, Vesterhavet, Husby, Fjaltring, Bovbjerg, Lemvig, Limfjorden, Struer, Thisted, Ålborg, Skagen, Nørresundby, Børglum Kloster, Hjørring, Frederikshavn, Sæby, Ålborg, Hobro, Randers, Hjerminde/Bjerringbro, Silkeborg, Vejle, Kolding, Korsør, Sorø, København.

Fra Tidstavlen:

1. juni

Tager til Ingemanns i Sorø og efter to overnatninger dér videre til Basnæs.

15. juni

Opgøres HCAs formue til 7.455 rdl.

20. juni

Af sted på Jyllandsreisen. Over Korsør-Århus til Silkeborg. Ophold her hos Drewsens til 4. juli, derefter over Herning og Holstebro til Nørre Vosborg efter indbydelse fra etatsråd A.E.M. Tang.

5. - 21. juli

Ophold på Nørre Vosborg. D. 10. fest for HCA med o. 100 gæster, mest bønder. Udflugt til Vesterhavet og Husby præstegård. Skriver et digt, som skal sættes op på en tavle i et lysthus i haven.

21. juli

Videre til Fjaltring præstegård og udflugt herfra til Bovbjerg. Videre til Lemvig d. 23., ad Limfjorden forbi Struer og Thisted til Ålborg.

1859: Skagen

23. - 30. juli

Gæst hos stiftamtmand Fritz Dahlstrøm (gift med H.C. Ørsteds datter, Sophie) i Ålborg. Modtages i Ålborg af bl.a. Anna Bjerring og hendes mor. Besøger i de kommende dage et par gange disse to. Møder i Ålborg maleren David Monies, der just er hjemkommen fra Paris. Hyldes af den lokale sangforening. Besøger biskop P.C. Kierkegaard, Søren Kierkegaards ældre bror, og træffer hos denne en gammel skolekammerat fra Slagelse-tiden, stadslæge David Vithusen, som han de følgende dage ser mere til.

H. C. Andersen, 4 Rejser i Jylland 1830, 1845, 1853 og 1859

30. juli Sejler med pram over Limfjorden til Nørresundby og afhentes her i vogn af godsejer Christian Michael Rottbøll, som fører ham til Børglum Kloster.

"Jeg fik et godt Værelse, hvor Biskop Kierkegaard har ligget og seet Spøgelser, en Skare Kanniker"

(dagbogen dags dato).

Spøgeriet på Børglum optager HCA meget:

"Det Første, jeg nu havde at gjøre var at [...] undersøge Værelset fra Gulv til Loft; ja jeg gik ud i Gaarden, betragtede nøie alle Omgivelser og kravlede op til Vinduerne for at komme efter, om Stedet egnede sig til at arrangere Spøgelse-Scener; jeg vidste ikke, om man her, ligesom paa andre Herregaarde, rigtignok i min tidligste Ungdom, havde Morskab med at arrangere spøgefulde Nattescener. Men jeg opdagede Intet, og jeg sov den Nat og flere Nætter i Ro og Tryghed.

En Aften kom jeg tidligere tilsengs end sædvanligt og vaagnede nu kort efter Midnat med et underligt Kuldegys; jeg følte mig uhyggelig tilmode, tænkte paa de omtalte Spøgelser, men sagde til mig selv, hvor taabelig dog denne Frygt var, hvorfor skulde her de hvide Kanniker vise sig for mig. Havde jeg ikke, da jeg endnu levede i Uvished om Henriette Wulffs Død, bedet inderligt til Gud, at det maatte forundes mig, om Sligt var muligt, at erholde et synligt eller hørligt Tegn paa, at hun var mellem de Henfarne; men Intet viiste sig, Intet fornam jeg.

Disse Tanker løftede mig ud af min Betagethed, men i samme Øieblik saae jeg i den bageste, mørkeste Deel af Værelset en Taageskikkelse som et Menneske. Jeg saae og saae, det isnede gennem mig; det var ikke til at holde ud. Jeg har en dobbelt Natur: Frygtsomhed og Trang til at vide og forstaae. Jeg sprang ud af Sengen, løb mod Taagebilledet og saae nu næved, at den blanke, ferniserede Dør, hvis to fremspringende Afsatser bleve belyste fra et Speil, der igjen gennem Vinduet fik Lys fra den klare Sommernat, formede nogenlunde en Menneskeskikkelse. Det var Spøgeriet, jeg saae paa Børglum"

(fortsættelsen af Mit Livs Eventyr. Her beretter HCA i det følgende om to andre spøgerier, han har oplevet, men som begge på samme vis finder en naturlig forklaring. En ældre præsteenke, som han engang fortæller en af historierne til, bliver dybt skuffet over opløsningen af det interessante spøgeri: "Hvor kunde dog De, som er en Digter, nænne at løse saadant op til Ingenting!").

Fra Børglum Kloster udflugter til Løkken og Rubjerg klitter.

10. august

Kører Rottbøll HCA til Hjørring, hvor han tager ind på Hotel du Nord. Om aftenen bringer en deputation af borgere ham en serenade, og provst Djørup holder en lang, hædrende tale. Herfra videre d. 11. med postvogn til Frederikshavn, hvor han indlogeres hos overauditør C.V. Uldall (gift med Rottbølls søster) på landstedet Constantia uden for byen. Både på Børglum Kloster og her får han det meste af opholdet ødelagt af en stærk forkølelse.

17. august

H. C. Andersen, 4 Rejser i Jylland 1830, 1845, 1853 og 1859

Køres til Jerup, hvorfra en bonde kører ham og Carl Uldall af sted ude i strandkanten (HCA sidder under hele turen i den side af vognen, der hænger ude over vandet!) til Skagen, hvor han indlogeres på "Vertshuset [Brøndums] helt ude i den anden ende af Byen" (dagbogen).

På Brøndums kro (det senere Brøndums Hotel) irriteres HCA over, at værten - den senere fra malerkoloniens tid kendte Degn Brøndums far, Erik Brøndum - hele tiden sidder inde i stuen hos krogæsterne, ryger tobak, så røgen breder sig over det hele, og blander sig i samtalen. Ikke mindre irriteret bliver han over, at det trækker ud til hen ad 11 om aftenen, før han kan få aftensmaden, så hans gæst, sandflugtskommissær C.H.E. Hoffmeyer, må gå derfra uden at få andet end the. Men da den kogte fisk endelig kommer, finder han den "delicat" (dagbogen d. 17.).

Ser Grenen, fyrtårnet og Gammel Skagen. Om sit indtryk af Skagen by skriver HCA i dagbogen d. 18.:

"Gaderne ere indhegnede med Snore bagved ligge smaa Kartoffel Agre, eller Pletter med Korn; Espalie af tørrede Fisk udenfor Husene, paa disse Skibstømmer benyttet, hist og her et lille Skuur, hvis Tag er Skroget af en Baad. Gaden med dybt Sand, Byen uendelig lang; med Klitter, Kartoffelager og Kornager, Børn sove i Sandet".

Fra Skagen igen d. 19. over Frederikshavn og Sæby til Ålborg (ankomst d. 21.). Får her serenade af Håndværkersangforeningen.

23. august

Noterer i sin dagbog, at "Folk vil forlove mig med Frøken Bjerring".

25. august

Fra Ålborg om natten over Hobro til Randers, videre herfra d. 28. til Hjerminde præstegård nær Bjerringbro (undervejs skriver han digtet "Jylland mellem tvende Have"). Møder her bl.a. biskop Otto Laubs datter, Louise Magdalene, som han bliver indtaget i.

2. september

Herfra til Asmildkloster ved Viborg. Besøger domkirken i Viborg og rektor ved Katedralskolen F.C. Olsen. Olsen var kendt som litteraturhistoriker (Johs. Ewald-forsker) og havde desuden været ven med og litterær eksekutor for Poul Martin Møller. Siden 1856 var han titulær professor.

Rektor Olsen var søn af den "københavnske Madame" (som hun kaldes i Mit Livs Eventyr), der som blind passager rejste med dagvognen sammen med HCA fra Odense til København i 1819: Sophie Charlotte Hermansen, f. Flemming. Hun var i 1. ægteskab gift med bogbinder, senere toldbetjent Anders Olsen og var i denne tid amme for arveprins Ferdinand. I 2. ægteskab var hun gift med Herman Ditlev Johansen, kaldet Hermansen, der i 1819 forsøgte sig som skomager i Odense.

Om mødet med F.C. Olsen noterer HCA i dagbogen d. 3. september:

"Besøgte Rector Olsen, der bad mig om jeg i mit Livs-Eventyr med et Par venlige Ord og ikke som nu lette Ord, omtalte hans Moder".

6. september

H. C. Andersen, 4 Rejser i Jylland 1830, 1845, 1853 og 1859

Stemningsfuld afsked med bl.a. biskop Laubs datter. Tager fra Asmild kloster til Palstrup hos Hjalmar Collin

"en forsømt gammel fugtig Gaard, man savner en Hustrues ordnende Haand og Aand",

(dagbogen d.d.).

Videre 8. september, hvor Hjalmar Collin kører HCA til Silkeborg. HCA ængstelig over koleraudbrud i de østjyske byer. Videre d. 10. med vogn over Vejle til Kolding. Over Korsør til Sorø 12. september.

13. september

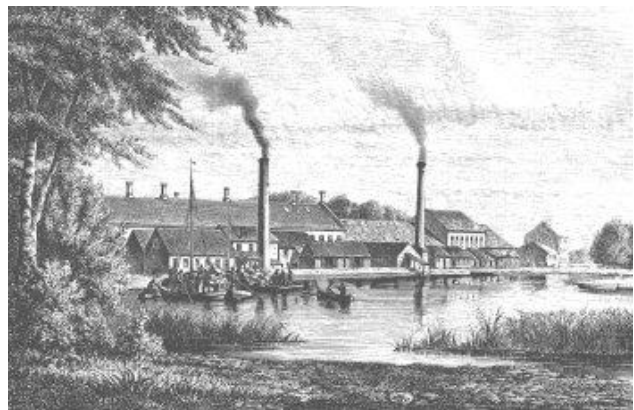
Tilbage i København.

1859 fra Dagbogen:

Reise til Vesterhavet og Skagen

Den **20 Juni** kørt fra Basnæs til Korsør og med dampskibet Gerda, i smukt vejr til Århus, omborg en propriotair, med søn, der kendte godt til Viggo og Hjalmar fra skoletid, dem fulgte Salomonsen fra Odense, han er præst. Vi tog vogn sammen til Silkeborg, i Århus hilse på mig Hr. Erslev, Lærer ved skolen, fra vinduerne kendtes jeg af enkelte damer. Klokken 10½ kom vi til Silkeborg og da diligencen var tidligere kommet, var der ingen at tage imod mig. Marryats var her i hotellet, jeg fik sent om aftenen brev fra datteren, de rejste i morgen tidlig. Drewsen selv er i København.

Tirsdag 21 Juni. Meget varmt. Besøgt Christian Drevsen, Bindesbøls og Dr. Jørgensen. Byen er blevet en Deel større, Raadhuset er nyt og smukt. — Marryats ere reiste denne Morgen efter et Besøg af tre Dage; misfornøiede med Hotellets Danias Dyrhed. (Børnekopperne i Kjøbenhavn, begynde her at fylde min Tanke). Besøgt Pastor Hostrup, Digteren, der har en meget smuk Præstegaard lige uden for Byen.

M. Drewsens Papirfabrik Silkeborg 1865

Onsdag 22 Juni. Spadseret langs Gudenaa; deilige gamle Træer hænge ud over Vandet. Den store Sandslette Øst ud for Silkeborg er nu forvandlet til en Kornmark. Været i den nye Boglade, den er et

H. C. Andersen, 4 Rejser i Jylland 1830, 1845, 1853 og 1859

Aar gammel; købte der mine sidste Eventyr. Boghandleren Hr. Nielsen er fra Schwartzes Boglade. Gamle Fru Bindsbøl med Børn indtruffet. Skrevet til Augusta Collin. Om Aftenen var Dr. Jørgensen og Kone, jeg læste Vinden fortæller og fortalte selv, de syntes meget henrykte, Klokken blev efter 12 før jeg kom i Seng; Luften fæl fra Kludekogningen følte mig lidt ilde derved, og sov meget seent.

Torsdag 23. Brev fra Fru Serre og fra Storhertugen af Weimar, hvis anden Datter er død, hans Brev var meget kjærligt. — Skrevet til Tang, og læst for gamle Fru Bindsbøl og Familien der: Vinden fortæller; Vinden selv fortæller i Dag, det stormer og rusker i Træer og Vinduer, den ene Regnbyge følger den anden. Det er i Aften St Hans Aften. De kogte Klude lugte høist ubehageligt, Luften er som bedærvet ind i Stuerne.

Fredag 24 Stormende Veir, Langsøen ruller store Bølger, Vinduerne knage. Sendt Brev til Fru Scavenius og til Bille.

Løverdag 25. Foræret Barberen hvad jeg har skrevet om Silkeborg, ligesaa »I Sverrig«. Sendt Brev til Einar Drevsen. Spadseret ud over Diget, hiinside Broen; deilig Solnedgang; Høiderne lilla, stille og eensomt; selv Silkeborg laae med sine nye, røde Huse saa alvorligt; den nedgaaende Sol skinnede paa Fabriquens Vinduer, de speilede sig i Guddenaa, det saae ud i den, som Flammer.

Søndag 26 Fik trykte Sager om Ringkjøbing Amt fra Etatsraad Trap. Brev til Dahlstrøm og til Rottbøll. Om Eftermiddagen opdagede jeg en hævet rød Plet paa mit Smalbeen, som lignede, syntes jeg, en Kop, blev ængstelig, løb til Dr. Jørgensen, han sagde det var en Slags Ringorm; da jeg gik i Seng afficerede den mig endnu saa at jeg faldt i stærk febril Sved. Klokken henimod otte kom Drewsen fra København.

Mandag 27. Besøgt Hostrup og talt ret gemytligt med ham. (Udslettet paa mit Been er mere tørret ind). — Veiret smukt, kjørt ud til Tørvemosen og seet den nye franske Maade at lave Tørven paa; seet Convelut-Maskinen.

Tirsdag 28. Brev til Eduard; i Dag er General Oxholm her for at see Mosen de ere kjørt til Louise-Høi. Besøgt Bindsbøls; Jeg driver om, Meget for min Behagelighed bliver her rigtig nok ikke gjort, som hos andre Folk; man maa tage Menneskene, som de ere.

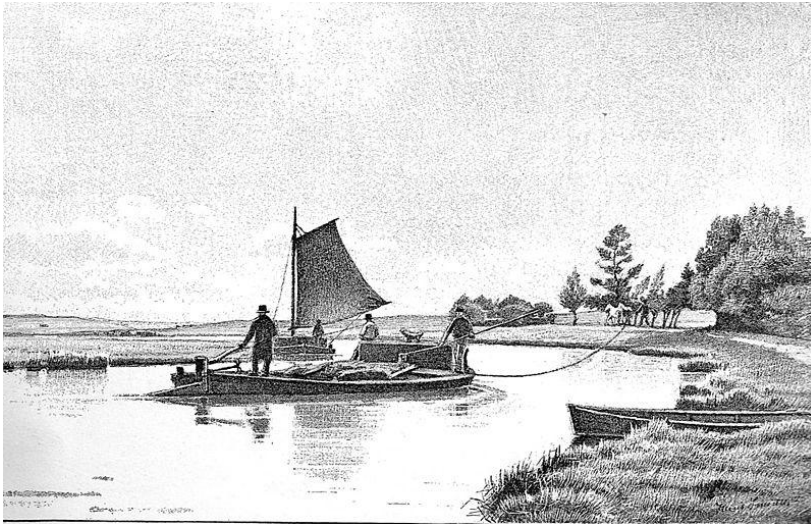
Onsdag 29. Brev fra Mathilde Ørsted; kjørt med Damerne til Louisehøi, Ammen og Børnene med, Drengen græd, Datteren kastede Tøi ud af Vognen. Udsigten smuk, Himmelbjerg tog sig ikke høit ud, som Høiderne ved Haaburg. Jeg var træt; gik derfor henimod 10 op; Nicolas Nicleby interesserer mig, iøvrigt begynder jeg nu at være mæt af Besøget.

Torsdag 30. Brev fra Jette Wulffs Veninde Marry Plamb i Havana, Drewsen kunde ikke læse det sagde han. Brev fra Dahlstrøm og fra Augusta Collin. Sovet mindre godt, drømt ubehageligt, det er sædvanligst her; jeg begynder at kjede mig. Det er meget varmt; gidder ikke bestille andet, end læse i Nicolas Nicleby. — Disput om Casino, Schmidt, Høedt og Fru Nielsen, jeg var alfor moderat og dog blev mine Ord fordreiede lige ud for mig selv; kjørt Tour til Mosen og Kilderne, men da det trak op til Regn vendtes om. Besøg af en Hr. Bügel.

Fredag 1 Juli. Imorges fødte Fru Olivia Drewsen en stor Datter. Sendt Brev til Excellensen Collin og Luise Lind. Ondt i Milten; gule Pletter paa Benene, som gjør lidt ondt. Kjeder mig en Deel. Luften tung; gik under de store Elletræer i Haven, saae Folk skjære Rør, der gik lastede Pramme langsom op mod Randers, følte mig tung og mindre vel.

H. C. Andersen, 4 Rejser i Jylland 1830, 1845, 1853 og 1859

Løverdag 2 Juli. Sovet daarligt; fæle Drømme. Brev fra Eduard Collin [og] fra Ploug. Sendt Brev til Fru Serre og til Storhertugen af Weimar Condensation da hans næstældste Datter og Moder ere døde. Bindsbøl var her med Brev fra Herning at jeg der godt kunde overnatte, altsaa om Gud vil er jeg der Natten mellem Mandag og Tirsdag. Til Aften kom Hr og Fru Westermann. Jeg fik stærk Snue og gik tilsengs før Klokken 10; Veiret er blevet koldt og graat.

To pramme krydser på Gudenåen, nord for Silkeborg. Den der går mod strømmen bliver trukket af heste på trækstien. Stik efter maleri af Hans Smidth i sidste halvdel af 1800'tallet

Søndag 3 Juli. Brev fra Ingeborg Drevesen. D skrækkelig kold og kjedelig tilmorgen, jeg kunde have Lyst til at reise strax og vil vist ikke savnes, huske vil jeg ikke at komme her snart igjen og da kun meget faae Dage. — Fru Vestermann bad mig læse, jeg var meget kjed af det. Pastor Lorch kom fra en Vesttour i Besøg en Times Tid. — Kom seent iseng, kunde ikke sove, de rumsterede, skjød Skudder til og fra, løb op og ned af Trapper, sov kun lidt og følt mig syg da jeg vaagnede.

Mandag 4 Juli Ganske ilde; Brev vist fra en gal, jeg bildte mig ind det var fra en gal Koppepatient og vaskede Hænderne. — Klokken 12 kjørt med Extrapost til Herning (6 Rdlr 4 i i Alt); smukkest og meest vildt tæt ved Silkeborg. — Høiderne med Hede og Bouquetter af Egebuske, Banker som vare de af sort Tørvesmuld, det hvide Sand skinnede igjennem. — Langtborte løftede sig Huse og Banker som op af en blikstille Søe. Egnen blev bedre og bedre. Vel udseende Bondehuse ja herregaardsagtige Bøndergaarde, saaet ud over Landet laae Arne ved Arne, som i Sjælland, men med bedre Gaarde. Kornmarker, hvor Kornet stod godt, hele Luften dirrede af Lærkesang og nu naaede jeg det aabne Herning, nærvæd ligger Herregaarden Hernings Holm (Wulff). Værelse var af Postmesteren bestilt for mig, det var det bedste i Huset, nyt og ud til en lille Have og Keglebane. Lige over for Vertshuset boer Postmesteren med hvide Roser op ad Væggen og rundt om Kongens Navn. Spiist en god Beufsteeg og drukkert en meget god rød Viin. Postmester Hansens Smaabørn talte jeg med; jeg spurgte den lille Anna om hun havde Bøger og hun svarede Andersens Eventyr, siden da jeg kom til Faderen og den lille vidste hvem jeg var bragte hun mig en Bouquet Blomster og jeg gav hende til Gjengjæld, mine sidste Eventyr. Faderen sagde at her havde været Ting i Dag, Bønderne vare fulde der kunde let blive Spectakkel i Kroen, det var mig høist ubehageligt, jeg heftede mine Gardiner til og hang Haandklæder for, jeg ligger ud til Haven, orienterede mig hvorledes jeg skulde komme ud ved Overfald, thi her var

H. C. Andersen, 4 Rejser i Jylland 1830, 1845, 1853 og 1859

stor Pengemangel havde man sagt mig. Tidlig gik jeg iseng men sov næsten ikke, laae febril og ventede paa Overfald.

Tirsdag 5. Oppe før Klokken 7; ingen Vogn var kommet fra Nørre-Vosborg; jeg gik ærgerlig og bestilte Extrapost det vilde blive en 9 Rdlr omtrent derhen og igaar over 6 det var en dyr Historie; jeg tog Post til Holstebro og pakkede sammen; da kom Postmester Hansen at nu indtraf Tangs Vogn. Extraposten blev da sagt af men jeg maa vente her to Timer. Først iaftes var seent Tang kommet hjem, og havde da strax sendt Vogn, efter som Fruen havde misforstaaet mit Brev. — Jette Pedersens Huus, hvor hun her har boet, er det andet Huus herfra Posten, har en Brønd og en kjøn Have. Postmesterens Kone er frugtsommelig og har Rosen i Fødderne; han var her til Morgen og underholdt mig en god halv Time. — Klokken 10½ kjørt med en skikkelig Jyde, der dog ikke var ganske at forstaae. Bedre dyrket var Landet og beboet end jeg havde troet. Hist og her steg en Røg af Lyng der brændtes. Klokken 3 naaede vi Holstebro, hvor ved Indkjørselen til Byen en Mand stod og bad os kjøre ind hos »Knudsens« der var Etatsraad Tang, han tog jublende hjertelig mod mig, hans lukkede Vogn ventede der med Uhr og Løgte og Læsepult, vi spiste til Middag stegte Aal og kjørte saa, en Mand hilsede paa Gaden, han eiede 100 000 Rdlr men var blevet gal af Onani. Vi kjørte en bar Vei under idelige interessante Meddelelser om sin Slægt, der var Stof til en heel Novelle. — Bedstefaderen var en riig Bondesøn, han blev sendt til Lemvig og blev Skriver der og siden til en Kjøbmand i Ringkjøbing, i Contracten stod, hver Skilling der fandtes i Drengens Lomme skulde ansees for stjaalet af Principalens Skuffe, han maatte som Comisjonær gaae med Skibe til Norge og især Holland, hvorfra bragtes Vare hjem; Kjøbmanden havde Viinlager. Byfogeden brugte mod sine Gjæster at naar de vilde gaae før han vilde slog han Hatten af Haanden paa dem og stod paa, engang tog Tang hans egen ny Castorhat, som det saa gik ud over, Ulvene var her i Landet. En gammel Kone havde fortalt hvordan en Hest havde slaaet en Ulv og stod paa den, skønt den var bidt og revet i Benene. Den Historie om Aalen, »Aalemoder sagde til Døttrene, gaae ikke forlangt for saa kommer den fæle Aalestanger og tager jer men de gik alligevel og af otte Døttre kom kun de fire hjem til Aalemoder og de jamrede, vi var gaaet bare lidt fra Døren saa kom den fæle Aalestanger og stak vore fire Sødskende, de komme nok igjen sagde Aalemoder, nei sagde Døttrene, for han flaaede dem! — de komme nok igjen sagde Aalemoder, nei han skar dem i Stykker stegte dem og aad dem. De komme nok igjen sagde Aalemoder. Nei for han drak et stort Glas brændeviin oven paa! — »Drak han Brændeviin til!« sagde Aalemoder! o gu! o ju! da komme de aldrig meer igjen! for Brændeviin gjør det af med een! og derfor skal man drikke Brændeviins Snaps til Aalen! sagde Manden.« — Da vi kom til Nørre Vosborg flagede Danebrog, hele Familien stod paa Altanen og siden nede i Døren, der var i Besøg en Præst..... der var Student med mig; Præsten Tang som boer her. Steg op paa Volden og fik en stærk Theevandsknægt til Aften. I Kapellet sover jeg, der spørger den hvide Dame.

Herning 1860

Onsdag 6. Var endnu træt da jeg Klokken 8 stod op, jeg er hudløs i Ansigtet af Vestenvind, forkjølet og har to Dage ikke ret havdt Aabning. Opad Dagen hjalp det sig i Orden efter en Spadseretur; her ere komne to unge Studenter en Roepsdorf fra Holstebro og en Pedersen fra Kjøbenhavn. Spadseret

H. C. Andersen, 4 Rejser i Jylland 1830, 1845, 1853 og 1859

i Haven; tæt uden for Huset løfter sig den gamle Vold, der er et Lysthuus (Breidablik); vi gik ned i Haven der er et heelt Elverkrat, gammelt, som det ikke var Luftet ud, ingen Solstraale ingen Vindstød, skimlet Vand paa Graven, Mosløvhytter visne og forfaldne, hensmuldret Kegelbane, Rørhytter der vare med Spindelvæv og gaaet fra hinanden i Sammenbindingen; en vred Svane svømmede hen mod den riisflættede Bro; stor flad Udsigt til Nisumfjord. Vi kom ind i en mere pleiet Have, Frugttræer voxte som Espalier, her var for Broderen Pastor Tang der er en stor Grundtvigianer bygget en smuk Bolig; her gjorde vi Besøg. Hjemme læste jeg Waldemar Daae og Anne Lisbeth. Det er i Dag Fredericia-Slagets Dag, derfor til Aften var indbudt 6 af Karlene som havde været med i Slaget, den ene var Gartneren, den anden Tjeneren. Tang udbragte Skaal for Danmark og derpaa for Landsoldaten; Præsten for Danebrog, der var stillet i Stuen, jeg for de danske Qvinder, vi fik temmelig meget og stærk Punsch. Jeg læste saa for Karlene paa Tangs Opfordring Eventyret, Holger Danske. Klokken blev eet før vi kom iseng.

Nørregade Holstebro 1860

Torsdag 7. Jovist har jeg noget Hovedpine; spadseret i Haven, sendt Brev til Malle Drevsen. Læst i Dagbladets Feuilleton, en videnskabelig Afhandling om Infusionsdyr, der indledes ved at omtale mit Eventyr: Vanddraaben. Spadseret i Haven og derpaa seet hele Gaard[en], en Fløi fra det 15de (hvor jeg boer) een fra det 16de een fra det 17 og een fra det 18 Aarhundred. I Salen Copi af Portræt af Bugge paa Hal, et kolosalt dyrisk Ansigt med et Smil om Munden. — (Saae den idiotske lille Mathildes Dukkestads). — Kjørte op til Skjærebro Aa hvor Klostret har staaet paa Tjørnebanken, her laae endnu en Mængde røde Steen; Aaen er bred og dyb, Broen tog sig godt ud. Der var et stort Fald fra Møllelusen; vi drak Thee hos Forpagteren var 13 Børn, de kjendte Andersens Eventyr og syntes lykkelige ved at see mig. Om Aftenen var Pastor Tang her, ligesaa Præsten Ingersløv og hans Kone, jeg læste et Par Eventyr.

Fredag 8. I Nat vaagnede jeg ved et underligt Skrig og blev urolig. Stærk Snue. Klokken halv elleve kjørte vi til Vesterhavet. Vi havde omtrent en Miil den gode Landevei, derpaa gik det ind i dyb Sandvei, hist og her kastet Leer og Lyng, vi maatte syd om Nisum Fjord; forbi Seminariet. Vinden

H. C. Andersen, 4 Rejser i Jylland 1830, 1845, 1853 og 1859

blæste skarpt saa at Huden paa min Næse flossede; to Miil i Sand og slet Vei, men rundtom vel bebygget og beboet. Smukke Kirker, Haver ved Præstegaardene. Klitrækken hævede sig som et Bjergland, takket og savformet i meget vexlende Spidser. — Vi kjørte ind i Klitterne der holdtes sammen ved Marehalm, Klittag og.....; og nu laae det aabne Hav for os, uden et Skib, der var Bølge Brænding men ikke stærkt dog hørte man Havets dybe Røst; der var i Sandet som et Mosaik-Gulv af afrundede Steen. Maagerne sloge ned og fløi i Række, eet Skib saae vi i Horizonten. Fiskehoveder laae kastede i Sandet oppe mellem Klitterne var reist vort Telt med Danebrogs Flaget, to mindre stode paa andre Klithøider, her spiiste og drak vi, jeg skrev i Klitten en Sang, som jeg læste op! med os var Præsten Tang og Kone, siden kom Læreren fra Bonde Høiskolen her Hr Jørgensen, samt Assam, ogsaa Præstefamilien fra det nærliggende Huusby, (½ Miil) altsaa et Par Bøsseskud kun derfra. Vi bleve en fem a sex Timer her ved Stranden og jeg blev meget fortroelig med den lille Mathilde, som tilsidst tog mig under Armen løb med mig og gjorde mange Spørgsmaal; jeg gik ene om mellem Klitterne og sank i det bløde Sand, Skridt for Skridt. — Solen var ved at gaae ned da vi toge derfra.

Improviseret Sang ved Vesterhavet. Mel: Vi Sømænd.

1.

Hør Vesterhavets Orgelklang,
Hør Vinden hvor den synger,
Vi ogsaa synge vil en Sang,
Her høit paa Sandets Dynger,
Hvor Marehalmen snoer sin Krands,
Her hvor vi Teltet reiste,
Vort Danebrog i Solens Glands
Vi høit paa Stangen heiste.

2.

Det vaier, som et Glædens Tegn,
Her er ei Kysten øde,
En Deilighed faaer hver den Egn
Hvor Venner give Møde.
Og her ved Bølgens dybe Slag
Skal Sangen løfte Vinge
Vi under Danmarks gamle Flag
Vil Danmarks Skaal udbringe!

Vi kom nu til Huusby Præstegaard, en hyggelig stor Gaard, med store lyse Stuer Væggene med Portrætter af Landets bedste Mænd, stor Bibliothek, en deilig Have med høie Træer, lune Gange og en Mylder af Roser; Overgangen særdeles stor fra Klitterne[s] vilde Eensomhed. Præsten Østergaard som boer her er kommet ned fra Grønland, her er altsaa dobbelt for ham et Paradiis, vi gik i Haven, drak Thee; jeg var meget træt. Vi kom til Nørre Vosborg henimod tolv. Jeg havde et Klæde om Næse og Mund for Vinden. Vi spiiste varm Midnatsmad, drak igjen Thee, mange Historier har jeg i Dag hørt, een om den begravede Havmand. Nede ved Huusby Kirke blev stærk Sandflugt der ikke kunde standses og man søgte derfor en Viismand, der spurgte om intet Liig fra Stranden her var begravet af dem. Jo, »grav ham op det er en Havmand, der har sovet paa Strandbredden og nu vil Havfolkene have ham tilbage!« og de gravede og som den Vise havde sagt, han laae og pattede paa sin Tømmelfinger; nu

H. C. Andersen, 4 Rejser i Jylland 1830, 1845, 1853 og 1859

lagde de ham paa en Kærre, spændte to Qvier for og da foer disse til Stranden og ud i Havet, thi Havmanden drev dem afsted og Sandflugten standsede.

Løverdag 9. Brev fra Anna Bjerring i Aalborg og fra Jette Collin. Kjørt ud til forskellige Bøndergaarde, de vare store og vel indrettede, prægtige Folk, hos den første saae jeg H. C. Ørsteds Buste i Stadsstuen, Manden selv, som vi besøgte var meget Videlysten havde aldrig været i Kjøbenhavn, men vilde gjerne der hen. Jeg fortalte ham om fremmede Lande. Vi trakteredes med Snaps, Theevandsknægt, Viin og Smaakager. Den næste Bonde havde en rigere Storstue, Konen gik med udslagne smukke brune Haar ned over Skuldrene. Datteren var en deilig kraftig blaaøiet Pige, Faderen var syg, han var faldet gjennem Loftet ned paa Steenbroen, han var ganske sort under Øinene, vi fik Cognac, Syltetøi, Punsch, Wiin og det to Slags og da jeg ikke kunde med det løb Konen og bragte Chocolate, jeg maatte og skulde drikke og spise. I næste Gaard boede en gammel jovial Bonde; det var en stor prægtig Gaard og alt inde og ude pynteligt. Kjøkkenet saa reent og pynteligt, hele Loftet der var et Mosaik af Skinker, Pølser og røget Kjødmad; Manden spurgte om jeg før havde været her Vesterpaa og jeg svarede nei, men jeg havde været ovre hos Naboen, Engeland, og da jeg saae vor Dronnings Billed, sagde jeg »der hænger jo vor Dronning Caroline Amalie«, sagde han og pegede paa den modsatte Væg, »og der hænger Nabomoer!« det var Dronning Victorias Billede. Nu fik vi Syltetøi, Liqueur og gammelt Øl, det var mig umueligt oven paa Chokoladen. Jeg saae Haven der var kun eet eneste Æble iaar, men mange Kirsebær. —

Søndag 10. Sendt Brev til Jette Collin og Etatsraad Drevsen. Jeg skulde her i Haven vælge mig en Plads og valgte den under et Hyldetræ lige i Hjørnet nord vest, dertil skrev jeg et Vers som skal sættes op der paa en Tavle.

Her under det blomstrende Hyldetræ
Vi sidde mod Vinden deiligt i Læ
Og see over Buske og Træers Top
Smukt Nørre Vosborg løfte sig op
Med Taarn og med Gavl, som i gamle Dage,
Og gennem vor Tanke Minderne drage
Om Bugge og Podebusk — til Peder Tang,
Sært Tankerne svulme og blive til Sang.

Over hundred Mennesker vare indbudte meest af Bondestanden! Konerne i fuld Pynt, vi samledes i Haven, drakc Thee der; et Lysthuus med mit Vers var alt istand ved Hyldetræet, Danebrogsflag plantede der; jeg talte meget med Bønderne og læste saa høit: hun duede ikke og Keiserens nye Klæder. Etatsraad Tang fremsagde et Digt til mig da vi sad til Bords, Danske Viser bleve sjungne, Taler holdte, Skaaler udbragte; jeg een for Vestjyderne og een for Fru Tang og een for Landsoldaten. Tang udbragte for Italiens Frihed. Den bekjendte Bonde Ole Kirk var her. Udpaa Natten blev dandset; et Par Studenter af Sang Foreningen var her, de sang, Klokken to kom vi iseng. Foræret Karlen som barberer mig Liden Kirsten.

Mandag 11. Der er hede i den røde Plet paa mit Been, forstemt derover, skrevet og sendt Brev til Ingemann. (Aviserne mælde om Vaaben-Stilstand og Kong Oscars Død). Brev fra Storhertugen af Weimar. Her paa Væggen hænger Sponecs Portræt, det skulde have været ned, fortalte man, men fik Lov at hænge for den gode Indretning med Brev-Frimærkerne. Han skulde egentligt have et klinet paa Brystet, sagde de, klinet over Danebrogen, men ikke et ubrugt, det var fire Skilling for meget, men

H. C. Andersen, 4 Rejser i Jylland 1830, 1845, 1853 og 1859

et gammelt brugt. — Efter Bordet kjørte Fru Tang ud med mig, først til Bonden Ole Kirk, der havde en tænksom ældre Hustru og en rigtig god Gaard, saa kjørte vi til Søren Damborg og derpaa til Pastor Ingersløv hvorhen alle Damer fra Nørre Vosborg vare gaaede, vi spadserede i den smukke Have hvor Bøgen groer, og har Nøddehækkes Gange. Fra Gruusbanken saa vi hen til de høie Klitter her er høit inde i Landet, et Par Mile, Flyvesand Stormen har drevet ind. Jeg læste et Par Historier og Avlskarlen var med inde at høre derpaa. Hjemme drak jeg for min Forkjølelse Kameelthee.

Tirsdag 12. Stærk Blæst, Vinden suser; Teltet om mit Lysthuus blæst ned. Paa Volden herom voxer et heelt Teppe af Bregner, der er fra den ældste Tid fra Frø i Jorden, da Landet her havde Skov ogsaa de sorte Skovsnegle krybe om ude paa Marken ved enkelt[e] Buske og Anemonerne findes der, Minder Allesammen om Skovtiden. De gaae paa Skier her paa Voldgravene, disse bruges især ved Fanø. Om Aftenen læste jeg Dyndkongens Datter og lavede Vers paa opgivne Riim. —

Onsdag 13 Kjørt Klokken Eet ud paa Heden til en gammel Kjæmpegrav, Lærkehøi, det lød huult inde i den da Karlene sloge Telt Pælene fast. Tung sandet Vei og siden over Heden hvor Veiene vare i mange Aaringer ikke kjørte paa 6 a 7 Spoer ved Siden af hinanden. En viid Udsigt, mod Aften saaes Havet gjennem Aabningen ind i Nisumfjord. — Vi drak og udbragte Skaaler, Præsten Tang udbragte for min Fødeø Fyen. Den unge Student Røpsdorf, som jeg synes godt om udbragte Skaal for Tang og Fruen hos hvem han havde lærd »vor store Digter at kjende!« — Præsten Tang udbragte en Skaal for mig som Menneske. — Jeg fandt mange Blaabær. Der samledes en heel Talerken fuld; her i Egnen har været mange Ulve, derfor endnu Navnet Ulfborg. I aar er mange Hugorme. — Man bad mig udsætte min Reise til Udgangen af næste Uge, altsaa kommer jeg otte Dage senere paa Dampskibet fra Lemvig.

Torsdag 14. Brev fra Hartmann og hans Kone. Stærk Blæst, Søen væltede i Nisum-Fjord. Jeg bandt Bouqetter læste og sendte Brev til Dahlstrøm og Frøken Bjerring. (Den ikke almindelige Landevei kaldes en Vase. Kirkevase o: Kirkevei).

Fredag 15. I Dag efter Frokosten reiste Repsdorph her fra til sine Forældre i Holstebro. Jeg synes godt om den unge Mand. I Dag kom Marie Meinert, en eiendommelig, men meget begavet Pige, anti Tydsk, Danskheden selv, jeg læste Eventyr og gjorde af Blomster en Madam.

Lørdag 16. Kjørt med Etatsraad Tang til Holstebro, der modtog Student Repsdorph mig, vi spiste Frokost hos Amtsforvalter Ring, hvor flere vare indbudte; gik saa omkring med Repsdorph, saa Anlægget der er et smukt Partie med Høide og Vand. Middag hos Repsdorphs Forældre hvor en Mængde af Byens første Mænd vare med, Catecet Vogt (?) (Broderen er gift med Petra Guldberg) var meget talende, afgjørende, kjøbenhavnsk rask paa det, behagede mig slet ikke, var overseende og den klygtige; han var mig Grumset i Bægeret; vi drak Kaffe i Haven og jeg læste der to Eventyr. — Nu kom Marryats over Lemvig, bleve indbudne til Nørre-Wosborg og derhen kom vi halv ti! Aftensbordet blev stift og kjedeligt over de ny fremmede Gjester og det vilde ikke gaae med Sprogene, men nu traadte Marie Meinert op og talte rask Engelsk og fortalte Sagnene herfra. Klokken var 12 da jeg kom til Sengs.

Søndag 17. Det var en meget trættende Dag med Marryats, trættende for os Allesammen, da Sproget generede; det var som Strømmen ikke længer havde sit fri Løb; Conversationen gik svær, jeg var træt og som altid her med Snue. — Vi spadserede, spiste overdaadig; der blev musiseret, om Aftenen fik vi Punsch og der blev holdt Tale paa Tydsk af Tang og hans Broder til Marryats Familie.

H. C. Andersen, 4 Rejser i Jylland 1830, 1845, 1853 og 1859

Mandag 18 Idag Klokken 9½ kørte de med Tangs lukkede Vogn 4 Heste til Ringkjøbing. Tang er ude i Forretninger; vi trække nu igjen Aande. Jeg har stærk Snue. Til Morgen hørtes Havet som tusinde Vogne rulle langt borte. — Stærkt forkjølet saa at jeg Kl 10 kom iseng og fik Kameelthee.

Tirsdag 19. Sov godt. Her er i Besøg fra Holmsland i Ringkjøbing Fjord en Bondedreng Christian Madsen eller Christian Christiansen, jeg raadede ham at lade sig kalde ved det sidste Navn, han skal være Politekniker; jeg viiste ham om i Haven. — Frokost nede hos Pastor Tang, nydeligt dækket, hjerteligt og smukt udbragt Skaaler. Læst Eventyr og Historier. Engdronning kaldes den hvide dobbelte Sperea i Moserne. Pastor Ingersløv kom her iaftes, der blev talt om Astronomi og han udtalte til min Forbauselse, den Mening at vor Jord var den eeneste beboede Klode og at Stjernerne var kun en Skjønhed skabt for vor Fornøielse, at Gud var steget ned til vor Jord, — veed han om han da ikke havde gjort det paa de andre Kloder. Jeg blev afficeret, nerveus og kunde ikke falde isøvn.

Onsdag 20. Febril i Nat, hørte Folk gaae, der har ogsaa været Tyve her og stjaalet et Anker Brændeviin. Varmt smukt Veir. Sendt Breve til Fru Balling, Fru Læssøe og Fru Serre. Foræret Hein mine sidste »Eventyr og Historier«. (3die Bind). Efter Bordet kjørt over Engen, ud hvor det ældste Wosborg har staaet ved Aaens Udløb, dette og denne er der endnu, men Aaen har nordligere brudt sig nu til dags et Leie. Der laae endnu et Par røde Steen Knolier hvor Taarnet har staaet; vi kørte over Hovedaaen hvor den danner en Ø, Vandet gik til høit op paa Hjulene. Vi kom til Kirke, der er uden Taarn, reist af Qvadersteen og synes at kunne taale en Overskylling af Vesterhavet. Gravene overgroede; jeg snoede en Krands og lagde paa een. Ved en anden laae en Menneske Knokkel, den fik jeg ned i Jorden og lagde en Steen over. En Mængde Høestakke stod her; vi saa det aabne Hav. Hjemme udbragtes min Skaal saa inderlig og godt med Tak til mig for Besøget og Ønsket at jeg kom igjen. Taarer stod i Tangs og hans Kones Øine, jeg brast i Graad da jeg kom paa min Stue.

Torsdag 21 Imorges Klokken 4 vaagnede jeg havde en qvalm Hoste der varede over en Time. Forlod Nørre Wosborg Klokken henimod 10, hele Familien paa lille Mathilde nær fulgte vi kørte til Fjaltring Præstegaard hvor Præsten Harboe boer; jeg fik Logie over et Loft der stinkede af tørrede Fisk, men Værelset var reent og næt, som en Blomst. Vi kørte nu ¾ Miil ud til Bovbjerg hvor en Obelisk for Frederik den 6 staaer med Kobberindskriften er pillet ud, jeg skrev mit Navn der. Bovbjerg strækker sig vist en halv Miil, Vandet har ædt ind, som man med store stærke Tænder kan bide ind i et Smørrebrød, Gruus, Leer og Mergel er Bestanddelene; der dannedes Formationer som Møens Sommerspiir; Jordskorpen var flere Steder revnet, noget sjunket, Alt truede med at falde og vil falde. Damerne steeg ned til Stranden men der var langt til Opkjørsel Stedet og saa blev jeg oppe hvor vi saa til Kirken ved Vestervig. Vi kørte nu tilbage. Paa Kirkegaarden i Fjaltring laae en fransk strandet Capitain, Jernkjæderne fra hans Skib, dannede Rækværk om Graven. En 22aarig strandet Matros laae her, jeg lagde en Krands paa hans Grav og pyntede den. Kirken venlig med en Copie af Carlo Dolci[s] Christus af Frøken Harboe. I Præstegaarden spøger en død Capitain og hans hvide Hund som ere myrde der. Træt og inderlig kjed af at vi ikke kunde faae Thee og jeg iseng.

Fredag 22. Efter Frokost Klokken 12 kørte vi, forbi Kirkegaarden hvor ikke var Busk eller Træer. Hist og her bag Bondens Huus skjulte sig et Par Træer. Vi saa Fabjerg Kirke og Høien, de to Søstre, den kristne og den hedenske reiste. Bønderne saa Lupiner, gule til at opdyrke Sandjorden med. Nordnordvest for Rysensteen ligger Rammedige i Rammesogn, det er et Slags Dannevirke af en halv Miils Længde, her er en uendelige Mængde Kjæmpehøie, og Sagnet mælder at her leverede Prinds Hamlet et Slag, her skal han ligge jordet. Gjellerup Kirke er fra 1140, her ere nogle fra 1000. — Klokken 4 om Eftermiddagen kom vi til Lemvig, der ligger meget malerisk mellem steile, høie Bakker; vi vare

H. C. Andersen, 4 Rejser i Jylland 1830, 1845, 1853 og 1859

om Aftenen til Thee hos Justitsraad Claudi, hvor jeg følte mig særdeles nerveus. Her var en Fru Rømer der spillede Claveer for os. I Gjæstgivergaarden heisede de for mig det danske Flag, det samme gjorde en Bager, fire Steder saae jeg det heiset. Børn, Piger og Drengene fulgte og omsværmede os for at see mig. Inde hos en Hr Møller havde forrige Løverdag den lille Søn været paa Skibsbroen Kl 4 om Morgenen for at see mig. — Besøgt Apotheker Eilskov.

Løverdag 23. Sov ikke hele Natten og var oppe Klokken halv tre. Blev af Tang og Frue fulgt ombord. Der var en forsviret Pasageer, som sagde han kjendte mig fra Agentinde Zinn. Det blæste temmelig og var stærke Bølger. En Frøken jeg har seet hos Hartmans og en norsk Dame ombord. Struer er en By i Opkomst; en ung Mand paa Strandbredden hilsende glad ved at see mig. Thisted laae anseelig; her stod Sønnen af Ludvig Møller og hilsende samt Flere, man ventede mig til Byen og bleve overraskede da jeg sagde jeg gik videre, en Embedsmand tilbød mig sit Huus. Da jeg var kommet ned i Kahytten blev jeg kaldt op og fik fra Strandbredden et skingrende Hurra! — Klokken henved 4 kom jeg til Aalborg hvor Mathilde Ørsted og Fru Dahlstrøm toge imod mig, lige saa den unge Kirkegaard, Præsten Skov med Kone, samt Fru og Frøken Bjerring. Breve fandt jeg fra Etatsraad Drevesen, Louise Lind, Ingemann og Rottbøll, da jeg pakkede ud saae jeg at jeg med mit Nattøi havde faaet fra Lemvig Vertens Teppe over min Seng, det har ligget paa Stolen der og var tyndt, saa jeg har taget det for en Skjorte, skrev Brev med det tilbage. Excellensen Ørsted er her. Jeg er træt og gaaer ikke ud i Dag.

Søndag 24 Noget udhvilet, men stærk Snue. Besøgt Fru Bjerring og Datter, dernæst Præsten Schou; seet udenpaa Apotheket; her er dybtløbende Canaler i Byen, stinkende. Sendt til Lemvig Vertens Sengeteppe som jeg havde faaet mellem mit Skiddentøi. Hos Postmesterens mødt Fredstrups, stort Selskab her hjemme. Laura Lüthans s Datter nu Fru Thobiesen; Frøken Knudsen som jeg kjender fra Bournonvilles, med den unge Kirkegaard, som sagde at denne Dag var den lykkeligste i hans Liv. Groserer Sahs og Frue samt Musiklærer Nathans. Dahlstrøm udbragte min Skaal, jeg udbragte Excellensens Ørsteds og læste flere Eventyr for dem. Spadseret her i Haven, der er anlagt paa Terrasser; saae et hæsligt Fængsel. — Til Aften lidt ondt i Maven.

H. C. Andersen, 4 Rejser i Jylland 1830, 1845, 1853 og 1859

Mandag 25. Besøg af Monies som er kommet her fra Paris, besøgt ham og Nathan, paa hvis Kone Historien om Barnet i Graven har gjort et dybt Indtryk og en heel Forandring, sagde Manden. — Besøgt Bjerrings og afslaaet at kjøre ud med dem; hos Biskop Kirkegaards traf jeg min gamle Skolekammerat David Withusen, som jeg er Duus med, han er Stiftslæge. Sendt Brev til Fru Scavenius paa Føhr, Frøken Knudsen fortalte Bysladder om Bs. — Mødt paa Gaden Rottbøll, som søgte mig og ikke endnu havde mit Brev, vilde have mig med imorgen, som jeg afslog.

Tirsdag 26. Besøg af Rottbøll og Tømmermester Blom; Rottbøll afhenter mig her i Aalborg næste Løverdag-Eftermiddag. Besøgt David Withusen; dernæst Thobiesens, hvor Svigerfaderen Jensen med Datter var indtruffet imorges. Læs[t] hos Bjerrings for nogle unge Damer, Stagemeyer, Hegermann &, under Læsningen kom i Besøg her General Lacour. Sendt Brev til Etatsraad Tang. Aalborg By minder lidt om Nyrnberg, de gamle Huse og Canalerne, den kunde nok lægges til den By. Efter Middagsbordet besøgt Frøken Knudsen og særligt min unge Ven Kirkegaard. Han havde en Afskrift af nogle gamle Indskrifter paa 12 Tinskee[r], Tankesprog, Brev fra Luzie Scavenius paa Føhr. — Regnveir.

Onsdag 27. Læst lidt hos Nathans; spadseret omkring; faaet Besøg af Doctor David Withusen. Om Aftenen Selskab, her var en gammel Fru Heiberg Søster til Wiehes Fader, her var en Kammerjunker Kragh og Fru Schindel, født Moltke, denne har jeg seet paa Bregentved. Ministeren Simoni med Kone og Datter.

Torsdag 28. Besøgt Kjøbmand Sahs, der vilde mælde min Ankomst hos den rigeste Kjøbmand (Kall) i Frederikshavn. I Dag staaer i Berlingstidende at jeg i Selskab med Marryats har været i Holstebro. Spadseret til Vandmøllen, og lidt om bag Byens Smaahaver. I Aften, som vi sad og jeg skrev Vers paa opgivne Riim, kom Tjeneren og sagde at der var mange Mennesker nede igaarden. Vil De os Noget eller er det Klammeri spurgte Dahlstrøm. Nei det var Nogen der vilde tale med mig, en Deputation kom, det var Sangforeningen som forleden Dag kom for at indbyde mig til en Skovtour paa Søndag, men jeg for Afreisens Skyld ikke kunde tage imod, nu vilde de synge for mig. Ørsteds og Dahlstrøms bleve oppe, jeg gik ned i Gaarden, man sang: I Danmark er jeg født! jeg takkede dem og Anføreren, den unge Kjøbmand Kjær talte, efter 3 Gange Hurra, gik jeg op og de sang endnu en Sang, jeg var en Deel afficeret.

Fredag 29. Brev fra Excellensen Collin. Brev til Ploug og til Præsten Swane. Besøgt af Sangerne igaar Hr Kjær og Hr Kirkheiner. Hos Postmester Worres hvor jeg for Fredstrups læste et Par Eventyr fik jeg af den ældste Datter en Bouquet. — Der kom ikke Noget i Avisen om Serenaden, hvorover Fru Dahlstrøm var vred. — Besøgt Nathans.

Løverdag 30. Et smukt Digt fra Secretairen Hein paa Nørre Wosborg. Besøgt Ferslev fra Basnæs han boer her hos sin Fader med Sangeren Ferslev. Sendt Brev til Ingemann. Klokken 3 seilede jeg med Pram over Limfjorden til Nørre Sundby. Rottbøll kom først Klokken fire, Tømmermester Blom var med, han gik iaften til Kjøbenhavn. Rottbøll og jeg kjørte i en aaben let Vogn, af god Landevei; det blæste en kold Vestenvind, saa at min Mave frøs; i Kroen blev jeg bedre pakket ind, langt borte øinedes Børglum Kloster, som ligger meget høit. Det blev Aften, stille Veir og meget klart, forbi Vildmosen, over et Stykke Hede kom vi her Klokken 9½; det er en gammel mørk Gaard, der gjorde Indtryk som en stor Gjestgivergaard oppe paa St Gotthard, her var ganske den kolde friske Bjergluft og Nedblikket over Landet. Havet var at øine. Jeg fik et godt Værelse, hvor Biskop Kirkegaard har ligget og seet Spøgelser, en Skare Kaniker. —

H. C. Andersen, 4 Rejser i Jylland 1830, 1845, 1853 og 1859

Søndag 31. — Børglum ligger høit; Gangen hvor jeg boer fører til Kirken, men Døren der er tilmuret; hørt Orgelklang og sang; spadseret paa Gruusbanken, Kirkegaarden og ind i Haven, der ikke er stor, følt mig en Deel nerveus, Vinden ligesom gik gennem Nærvetraadene. — Opad Dagen blev det Regn, den flyger hen over Dalen, slaaer mod Ruderne, Vinden tuder og piber som om Efteraaret. Her er høit til Loftet, en snever lang Gang med svære Bjælker i Loftet og smaae Vindues Karme; jeg har fra mit Vindue Udsigt til Lykken, og da det er et Hjørne Værelse, seer jeg fra det andet Vindue Kirken hvor den støder op til Gaarden, den staaer saa øde i den Træløse Egn ved den store gennemgravede Gruusbanke, som en dyb sandet Vei fører tæt forbi. Et Par Hyldetræer uden for Vinduerne, stort udstrakt, Læst for Familien, Regnveir; min Forkjølelse taget til og derfor Punsch paa Sengen

August.

Mandag den 1ste August. Ligget noget længe for at svede; det blæser, jeg har lidt ondt i Halsen; holdt mig temmelig inde. Raps- og Kornmarker rundt om, Qvæget staaer i Gruppe paa Marken. Læst Eventyr. Om Aftenen stærk Lyn. Sendt Brev til Louise Lind og Faderen Collin.

Tirsdag 2den August. Næsten Storm; efter Frokosten kjørt ned til »Lykken«, det er en Flekke, i Afstand næsten halv saa stor som Skjelskjør, nærmere mindre, da Gaderne ere meget brede og med dybt Sand; Husene have Tegltag og ere byggede heelt op til Klitterne; vi hørte Havet bruse; det er fleest fattige Folk som boe her. Baade og Smaafartøier vare trukne op paa Sandet, en Jagt laae udenfor den yderste Revne og reed ordentligt paa Søerne, den vippede saa man troede at see Kjølen. Hele Søen var ind imod Kysten langt ud kun knuste Brændinger, de hvide Bølger sloge efter hinanden, høit op paa Sandet, vi kjørte heelt ud over Løbet af Vandet fra Bølgerne, her var kun Sand, ingen Smaastene. et stort Vrag og et mindre. Hjemme til Middag var Præstens Enke her i Børglum Fru Brandt; Manden har været Præst paa St Croix og kjendt Jette Wulff og Christian Wulff, han tilbragte sin sidste Juleaften i deres Huus paa St Croix. Om Aftenen lavede jeg Skyggespil i Døren med et Lagen. — Brev fra Byfogeden Hofmeyer i Skagen. Brev fra Etatsraad Tang.

Onsdag 3. Varm Luft, kold Blæst. Gaaet ind i Kirken der ligger op til Gaarden og har sit Klokketaarn, reist af Bjælker, ude paa Kirkegaarden. Her ligger den forrige Eier Justitsraad Hillerup. Her er en stor Begravelse for Familien Thura. I en Pille i den høiere Gang er en Steen hvori er udhugget en sovende Abe. Kirken er høi og har i Muren to indmurede Steen med Biskopper og Munkeskrift rundt om. Udenfor i Gaarden staae høie Lindetræer. Vi kjørte efter Frokost ud til Rubjerg Klitter, Vognen holdt ved et Bondehuus, vi gik over Marken ind i Tjørne, der voxte med grønne Bær, som blive gule, det var en heel Fiiltring at komme igjennem, nogle Klitter vare med Leerjord eller Mergel, de dannede Kliner, som ved Bovbjerg, andre vare næsten det nøgne hvide Sand, Vinden tog fat et Sted og Sandet stod i Veiret, saa at jeg troede at det var Røg. — Søen susede. Vi laae paa Klitterne. Saa en flygtende Hare da vi kom. Ingen Smaasteen fandtes. Rubjerg Kirke laae eensom under Klitterne. — Efter Bordet fik jeg Besøg af en lille puklet Mand, det var den forrige Organist, H. Arnsbach, Søn af en Præst i Odense; Cantor til Børglum Kirke, den gamle Mand var gaaet over en Fjerdingsvei for at hilse paa mig; talte meget intelligent og havde læst alle mine samlede Skrifter. Jeg forærede ham Heftet med Waldemar Daae, ligesaa et gammelt Exemplar af Vignetter. Sønnen var Cantor i hans Sted og for denne, gik Broderen i Krig.

Torsdag 4. Laae til Klokken ni i Dag, men Forkjølelsen vil ikke vige. Kjørt ud for at besøge Præstens Enke Fru Brandt, hun var ikke hjemme, kjørt om over Godsets Jorder, besøgt en Forvalter, seet en lille Have og Træ-Anlæg, Veiret graat, vexlende Regn, men varmt. Brev fra Fru Jette Collin og fra Pastor Svane.

H. C. Andersen, 4 Rejser i Jylland 1830, 1845, 1853 og 1859

Fredag 5. Om Eftermiddagen Klokken tre kørte vi ned til »Løkken«, det blæste lidt, flere Fiskebaade var ude; vi kørte en Timestid langs Havet, Bølgerne sloge op mod Hestenes Fødder, saa at de bleve angest, Vandet sprøitede over os. — Vi kørte derfra op til en Pottemager, jeg løb igjen til Klitterne og saa en Baad nærme sig Land, fik nu de Andre tilbage og vi saa Baaden sætte over Revlerne, det var som om den blev slugt af Havet; efter den anden Revle, syntes den at gaae tilbage, de roede med Aarerne og laae dog stille og nu kom en Sø og de foer mod Kysten, da Baaden stod fast, sprang de i Vandet og ved hver ny Bølges Hjælp trak de den høiere op; vi købte elleve Markreler, efter Bordet, da jeg kom paa mit Værelse Kl: 8, saa jeg i Nordvest et Dampskib gaae nord paa. Klippet Blomster til en Heise Krands

Løverdag 6 Meget forkjølet. I Dag skal være Reisegilde i Anledning af en Bygning ude paa Marken; inde skal dandses; en Træ-Lysekrone blev snedkret, jeg klistrede og pyntede den med flaggrende Papirs Strimler som Baand, var ogsaa nede at see Ballet aabnes; der var et lille Transperant med C R og M R, det var skjult med et hvidt Lommetørklæde til Herskabet kom, da blev det afsløret; ogsaa til Krandsen paa Bygningen havde jeg klippet Blomsterne. Fru Brandt her til Middag. Man bad mig meget at blive her, men jeg vil afsted imorgen over Hjørring til Frederikshavn. Pakket ind. Gik i Seng Klokken 10 og fik varm Grok.

Søndag den 7. Jeg kom i en stærk Sveed, følte mig ganske hjertesyg; laae i eet Vand hele Natten; det haglede ned over mig, jeg var som i rusisk Dampbad. Dandsen varede til Morgenstunden og Tjeneren kom først paa min Stue halv ni, jeg fik da noget tørt Tøi paa og kom i bedre Tilstand, bestemte at blive i Dag over, maaskee til Onsdag, da jeg var for angrebet af den Sveed. Brev fra Bille. Har igjen stær Snue, som før og føler Luften kold; gaaer slet ikke ud i Dag. — God Viin til Middag, jeg lod Nøglen tale. Saa i Horizonten et Dampskib. Deilig Solnedgang. Rottbølls Søster Fru Uldall fra Frederikshavn, Søn, Datter og Svoger ere komne her.

Mandag 8. Sovet godt; meget varm, Hoste og Snue, min Næse ophovnet. Dampskib i Horizonten. Brev til Etatsraad Dahlstrøm. — Om Aftenen skrevet Enderiim. Smukt blikstille Veir.

Tirsdag 9. Stærk Storm; Søen vælter skumhvide Bølger, hele Kysten synes i hvidt Skum; det er som store hvide Slotte løftede sig paa den mørkeblaa Grund; Fru Brandt kom til Frokost, laante os sin lukkede Vogn og jeg kørte da til Lykken med Otilie Rottbøll, Frøken Sødning og Fru Uldahl. Vinden susede, som blev et Kjæmpe Lagen udfoldet i Blæsten; det var storartede Vingeslag, en udfolden af et Telt over hele Egnen; nede ved Lykken var hele Gaden i et Sandfog, smaa skarpe Stene pidskede i Ansigtet, vi gik om af Gyden, Føderne sank dybt ned i det fine bløde Sand og Sporet forsvandt, Solen brændte tilbage fra Sandet, saa Luften blev heed, man fornam en Stemning som i Africas Ørken; hvert Vindstød var stærk nok til at brydes med os, og man kunde ikke holde Øinene aabne; Klitterne røg, som var der Ild i dem, saaledes løftede Vinden det fine Sand. Bedre var det nærmære Havet, hvor man gik paa den nøgne Sandbund. Hele Havet var som eet stort Vandfald der styrtede mod Kysten, lange Bølger skumhvide skyllede over hinanden lige ude fra Horizonten, længst ude løftede de sig i Høide som de største Bygninger. Vinden tudede, Søen rullede, Sandet fygede og hvert Secund skyllede Bølgerne op om de store Baade der vare dragne op paa Sandet og skyllede saa i selvgravede Leier tilbage igjen. De unge Mennesker løb med Barebeen ud i Brændingen, Damerne arbeidede sig op til Klitterne, jeg stod i Frakke og Kappe ved den aabne Strand. Stor Middag, Forpagter Meier og Kone, Mavesmerter, temmelig megen Viin nød jeg, ærgerlig derover. —

Onsdag 10. Efter Frokost 10½ kørte Rottbøll mig (sin Søster og Søstersøn) til Hjørring; en lille krinklet By med Alee i Hovedgaden. Jeg tog ind i Hotel du Nord, aflagde Besøg hos Amtmand Jespersen, det

H. C. Andersen, 4 Rejser i Jylland 1830, 1845, 1853 og 1859

var netop Fruens Fødselsdag, mange Dame Fremmede, jeg blev venlig modtaget og indbudt der til Middag, Broderens Enke fra Odense og Datter var der. Til Middag var en Doctor Hansen der; vi gik til »Anlæget«, der var særligt begunstiget af Chr VIII, Træerne staae godt og her var Skygge og Afvexling; to Plataner stode her med brede, frodige Blade. Vi kjørte op til en Veirmølle hvorfra vi saae Vesterhavet, solbelyst og blaåt; et Dampskib gik tæt under Kysten nordpaa. Børglum laae paa Bjerghøiden. Her er meget varmt nede, det er som om jeg var kommet ind i Sommervarmen igjen, men Forkjølelsen vil ikke gaae. Besøg af en ung Holstener Cossel der eier her en Gaard A[a]strup; han var lykkelig ved at træffe mig her og havde hos mig i »OT« første Gang læst om de jyske Heder. Folk i Hjørring havde fortalt ham at jeg var her. Jeg vilde tidligt gaae tilsengs, da kom Verten ind og sagde mig at der til Aften af flere Damer og Herrer vilde blive bragt mig en Serenade. Jeg maatte altsaa blive oppe. Klokken halv ti omtrent kom Provst Diørup og Etatsraad Juul som Deputation at en Deel af Byens Indvaanere ønskede at bringe mig en Hilsen; jeg gik med ned i Haven, der var oplyst med couleurve Lamper, her stode Damer og Herrer i Kreds og sang en smuk Sang til mig; derpaa talte Provsten; det var en lang, hædrende Tale; om mine Eventyr som var læst i Keiserens Slot og i den fattige Stue: jeg takkede men var saa bevæget at Stemmen flere Gange slog over for mig. — Siden kom ind paa mit Værelse til mig Provst Diørup og Etatsraad Juul; den sidste havde været sammen med mig hos Fru Læssøe da jeg første Gang der læste O. T. — Glad i Sind.

Torsdag 11. — Var skrækkelig forkjølet og nysende tilmorgen; gik ud og mødte Amtmanden, som vilde besøge mig; gik til Provst Diørup og saae hele Familien, læste for dem Pen og Blækhuus; fik at vide at Forfatteren til Sangen var Redacteur Bruun (Søn af Vognmanden i Kjøbenhavn); gik til ham og takkede ham; derfra til Etatsraad Juul, hvor jeg drak Chocolate; læste Pen og Blækhuus, samt: »Det er ganske vist!« Min Skaal som Menneske blev nu udbragt og jeg indbudt at boe hos Etatsraadens, naar jeg igjen kom til Hjørring. — Spiiste Frokost hos Amtmand Espensen. Sendt Brev og Sang til Etatsraad Drevsen. Da jeg gik til Posten mødte jeg Uttenreicher som bad mig hilse Drevsen og Bræstrup. — Jeg var eneste Passageer og havde saaledes alene hele den lukkede Vogn; forkjølet som altid. — Egnen afvexlende, Kjæmpehøie, smaae Skove; øinede Kattegattet. Saa Skagen, ikke som en Kyst, men snarere, som en hvid Lysning i Horizonten; jeg øinede Fyrtaarnet. Tæt uden for Byen kom den unge Hr Uldall standsede Vognen, vi vare ved hans Forældres Landsted Constantia, han fik mig og mit Tøi af, dette bar han selv ind i Haven og jeg blev venlig modtaget af Fruen, siden kom ligesaa Manden. Her er smaae lave, hyggelige Værelser, jeg seer fra mit Vindue en Stump af Kattegattet, og bag Haven Telegraphstænger og høie hedegroede Sandbanker. Her er en guul bidsk Hund.

Fredag 12 Deiligt Solskin og varmt. Gik gennem Frederikshavns lange Gade ud til Citadellet »Fladstrand«. Besøgt Hjalmar Holstein Svigersøn til Uldal; gik derpaa til Fru Rørby og hendes gamle Moder Fru Henne, hvor der blev stor Glæde ved min Ankomst og Tale om den collinske Familie. Hos Consul Kall kom Fruen jublende glad mod mig, beklagede at jeg ikke var taget ind til dem, det havde de haabet. Hun er født Rørby, Søster til Frøken Hennes Mand; denne tilbød sig at kjøre mig imorgen til Aa[l]bek, derfra kunde jeg da tage med Posten; Fruen vilde følge med og have Madkurv samt Madera; Jeg gik til Postmesteren, der traf jeg Overpostdirecteur, eller hvad Titel det nu er, Zahrtmann; som blev glad ved Mødet, vi fulgte Postmesteren ovenpaa og fik en ypperlig rød, strandet, Viin; Zahrtmann sagde at jeg kun skulde betale fra Aalborg til Skagen (5 r) og at Posten ikke skulde tage fra Aalborg før jeg indtraf; mere kan jeg da ikke forlange. Besøgte siden endnu engang Rørbys og læste der: Børnesnak, men var i høi Grad forkjølet. Hjemme hos Uldalls var til Middag Kammerjunker Holstein, der er gift med den ældste Datter som ligner Pepita; jeg læste et Par Eventyr, men daarligt (jeg var aldeles afficeret af min Forkjølelse). Klokken 9 gik jeg i Seng for at have Kræfter til Touren imorgen.

H. C. Andersen, 4 Rejser i Jylland 1830, 1845, 1853 og 1859

Løverdag 13. laftes, en Time efter jeg lagde mig, kom jeg i Sveed, den tog saa voldsom til at jeg havde næsten hjerteondt, Vandet rislede ud af mig, hele Sengen flød; der var ikke tænke paa Afreise, jeg var ganske ilde stemt fordi jeg var hos fremmede Folk. Klokken syv omtrent fik jeg fat paa Nogen; Sønnen Carl gik til Rørbys og afbestilte Vognen, sagde ogsaa Postmesteren at jeg ikke kom med og jeg fik mine Penge tilbage; Hr Uldall laante mig een af sine Nattrøier, jeg laae til 9½ lirkede saa det vaade Tøi af mig og kom i det tørre og op; men hele Dagen har jeg siddet i mit Værelse. Carl Uldall er ufortrøden i at varte mig op, ligesaa Forældrene. Moderen var selv inde at pleie mig. Opad Dagen fik jeg Besøg af Fru Rørby født Henne; der viiste stor Deeltagelse. Jeg har det mageløst godt i Pleining.

Søndag 14. Sovet en Deel; meget bedre; i Frederikshavns Avisen staar om min Reise til Skagen og om Festlighederne for mig i Hjørring. Jeg er oppe i Dag Klokken 9, noget mat. Har faaet Luftige Opholds Værelser Sodavand; spiist godt Frokost. — Familien her veed ikke Alt hvad godt de ville gjøre for mig. Veiret varmt og smukt. Til Middag var her en Frøken Recke og to af Holsteins Sønner; jeg var ret livlig og fortalte[,] Brev til Rottbøll paa Børglum. Besøg af gamle Fru Henne og hendes Datter Fru Rørby. — Gik iseng Kl 10.

Mandag 15. Fru Henne kom med lukket Vogn og hentede mig til Frokost hos Consul Kall, hvor der var en elegant Frokost, jeg læste to Eventyr, blev træt deraf; Lægen med sin holsteenske Frue var her; jeg fulgte Fru Henne til sit Hjem og kørte derfra til mit. Bestemt Skagenstouren til Onsdagmorgen og indbudt Carl Uldall at tage med. Blev barberet af Raastuforvareren. Skrevet Brev til Jette Collin og til Etatsraad Dahlstrøm. Smuk Aftenbelysning, Skyerne stode over Bangsbo, saaledes at de syntes en Bjergryg bag Landhøiden, det var skuffende og lignende Egnen ved Zürich; fik Blomster sendt i Dag af Frøken Recke. Bliver mageløst pleiet.

Tirsdag 16. Søvnens urolig, varm og fornam min Puls, dog løsner det sig for Brystet. Regnveir. Gik op til Rørbys og derfra til Kalis og arangerede Touren til Skagen, om Gud vil, imorgen. — Efter Frokost kørte vi en smuk Tour (Hr, Fru og den unge Uldall) forbi deres Gaard Knivholdt hvor Svigersønnen Holstein boer; vi kom forbi en Egeskov, siden mellem høie Hedebanker hvor Lyngen blomstrede, som et rigt lilla Teppe spættet med Grønt af Enebær og Bøgebuske. Det er Silkeborg Egnen men med Havet; eet Sted løftede sig mellem lynggroede Bjerge en Kornmark hvor Folk arbeidede og høiere i Horizonten Havet. — (Vi kom over Flade Banker) vi kom forbi Bangsbo, der er romantisk deiligt. Alle Farver saae man her rigt blandede; der laae Bønderhuse mellem de vilde Banker med fløielsgrønne Enge, gule Kornmarker og smaa Frugthaver, hvor Træerne hang fulde med Frugter. Frederikshavn viiste sig som var det Helsingør fra Strandveien, men Sverrig var forsvundet. Sendt en Bouquet Lyng i et Brev til Etatsraad Drevsen, det kostede kun eet Postmærke. — Noget træt og mat om Aftenen.

Onsdag 17. — Klokken 9 kørte Hr Uldall mig og Sønnen til Jerup; frugtbare Kornmarker strakte sig rundt om; da Chauceen endte kom vi paa dybe sandede Veie, der løb som de vilde, hist og her var dog Eeg i Krat; vi naaede Jerup hvor Consul Kall havde anviist mig en Gaardmand Lars Nielsen til at kjøre til Skagen for 3 Rdlr. Konen vilde lave os Kaffe, havde skaaret Smørrebrød til os men vi havde Skinke og Kyllinger med fra Fru Uldal, Conjak og Madera, vi fik et kosteligt Maaltid; Veiret var mageløst godt, stille og Solskin; kørte nu med Bonden lignet til Stranden og her gik det som var det en Amphiebiereise halv i Vandet, halv paa Landet, Carl Uldal var meest paa det Tørre jeg ude i Kattedgattet, Vandet stænkede op, vi kørte i Brændingen havde tilvenstre kun de lave Klitter, til høiere det aabne Hav med 16 Seilere. Bredden laae med opskyllede Medusaer, som Geleer fra en Restauration, Døningen dannede enkelte Steder Brænding ogsaa Malstrømme; smaa Concyllier, ellers kun den [h]vide Sandbund, snart kom Skagens Kirke frem saa Fyrene. Vi holdt uden for Byfogedens

H. C. Andersen, 4 Rejser i Jylland 1830, 1845, 1853 og 1859

Bolig, Hr Hofmeier sagde mig at jeg var indbudt at boe hos Pastor Bruun, men da jeg nu havde een med tog jeg til Vertshuset der var heelt ude i den anden Ende af Byen. — Vi fik to Lukaf, som Skibskahytter. Mod Aften kom Hr Hofmeyer, jeg var træt, han blev, jeg bød ham da spise med os, endelig kom Theen, men da vi skulde have Fisken gik Klokken tilsidst til elleve, jeg blev utaalmelig, ærgerlig; Verten sad hele Tiden i Stuen hos os, og saa røg han Tobak, saa der stod en Damp, og blandede sig i Samtalen. Hofmeyer brød op uden Aftensmad, da han var borte kom da den kogte Fisk, som var delicat. — Scavenius s Familie Brønnum har levet her til denne Tid, en Fetter af dem har besøgt Fruen paa Basnæs. — Havgusse. Kirken i gamle Skagen viiste sig som en Seiler.

Torsdag 18 Caderne ere indhegnede med Snore bagved ligge smaa Kartoffel Agre, eller Pletter med Korn; Espalie af tørrede Fisk udenfor Husene, paa disse Skibstømmer benyttet, hist og her et lille Skuur hvis Tag er Skroget af en Baad. Caden med dybt Sand, Byen uendelig lang; med Klitter, Kartoffelager og Kornagre, Børn sove i Sandet.

Tirsdag 23. August Til Middag Kammerherre Juuls, Enkefru Stedmann med Datter, Biskoppen og hans Søn Poul; jeg læste efter Bordet; kom i Disput om religiøse Gjenstande med Biskoppen, som begyndte. Sildig iseng. Brev til Fru Westermann i Rander[s]. Jeg hører at Folk vil forlove mig med Frøken Bjerring.

Onsdag 24 Frøs inat! besøg af Dr David Withusen. Sendt et Par gamle Støvler, og Stene fra Vesterhavet hjem til Kjøbenhavn. Brev til Madam Anholm. Kjørt efter Bordet ud med Fru Dahlstrøm og seet Udsigten over Byen; vi saae endnu længe bag Bankerne Dampskibet, som gik til Kjøbenhavn, jeg havde paa det talt med Professor Becker. — Her er et smuk Skov Anlæg; vi kom forbi Klubben hvor der var Festlighed. Hjemme Klokken halv ni, kom Haandværker Sangforeningen og bragte mig et »Farvel«[,] op i Stuen kom og indbød mig Musik Lærer Nathan, der havde skrevet og componeret Sangen, Major Bokkenhauser, der førte Ordet og Tømmermester Hvorup. De sang smukt, jeg stod nede i Gaarden hos dem, bragte min Tak, kom op og var bevæget. — Dahlstrøms Broder som er her og er Forstmand paa Grev Friis s Gods vilde indføre mig i Klubben, men jeg tog naturligviis ikke med. Bispen har i Dag besøgt mig, ligesaa Pastor Spuur, Ingemanns Søstersøn, der er gift med Hostrups Søster og Præst paa Øland i Liimfjorden.

Torsdag den 25. Brev fra Fru Westermann. Brev til Fru Udal og til Fru Ingeborg Drevsen. Visitter. Var paa Udstillingen. Cholera tager til i Aarhus. — Klokken 7½ kjørte jeg til Posthuset, der var en Mængde Mennesker, jeg fik Bouquetter af Frøknerne Worre, Sødning, Knudsen, og Fru Nathan; Biskoppen selv kom og sagde Lev vel! Nathan udbragte et Hurra, som en Deel af Folkemængden istemte. Vognen gaaer lige til Hadersleben og er kommet derfra altsaa gjennem Aarhus. Forstmanden Dahlstrøm fortalte at der var et Cholera-Tilfælde i Hobro. Derhen kom vi Klokken eet om Natten og det viiste sig at det ikke var Tilfældet. — Her er en ny Kirke, tildeels efter Tegning af Bindesbøl. — I Mariager er Wittrock Præst, en gammel Skolekammerad fra Slagelse, havde jeg vid[s]t det før var jeg vidst taget derhen.

Fredag 26 Kom Klokken 4 til Randers; ved Postgaarden stod en Søn af Westermann der havde, for min Skyld, været oppe idag Klokken tre; jeg kom hjem til Vestermanns, der boe lige ved Aarhusveien, hvor Broen gaaer over Guden Aa. I Seng Klokken 5 og sov til 9 i Formiddags. Gik saa, efter Frokost, med Vestermann hen til Kammerherre Jessens, Fru Caroline Jessen meget glad, jeg kom ind til hendes gamle Moder, som nu altid ligger tilseng og er oppe i go, hun havde mine »Historier« hos sig og læste i. »De ere for alle Aldre!« sagde den gamle Kone, vi skylde Dem Alle saa meget. Gik derpaa hen til Jørgen Kock, der med sin unge Kone boede smukt i en daarlig Gade. Der var nydeligt

H. C. Andersen, 4 Rejser i Jylland 1830, 1845, 1853 og 1859

med Bøger og Billeder. Folk see meget gjennem Vinduerne efter mig. Veiret trykkende varm. Den lille Johan er blevet stor, men seer svag ud. Seet Gaarden hvor Grev Geert skal have dræbt Hertugen. Stort Selskab til Aften. Kammerherre Rosenørns, Fru Jessen Dr Brodersens &. jeg læste et Par »Eventyr og Historier«, skrækkeligt varmt, og Regnskyl. Brev fra Svane.

Løverdags 27. I Avisen idag staaer om Sangen til mig i Aalborg. Her er i Dag Markedsdag. — Min Mave er endnu i god Stand, gid den kunde blive. Frokost hos Kammerherre Jessen hvor Fru Brodersen var, ligesaa Kock og hans unge Kone. Jeg læste Pigen som traadt paa Brødet og de to Jomfruer. Det er Torvedag her i Byen og denne aldeles opfyldt af Bønder, som var det en stor Markedsdag. Dampskibet Fulton ligger lige ud for vore Vinduer. Engene ere saa friske, Regnveir og tung Luft, en fuld Mand morer Drengene. Paa Gadehjørnet en gammel Plakat den Usynlige paa S. Kjørt en Miils Vei østerpaa; deilig grøn Eng om Fjorden, rige Bøndergaarde med store Glasruder, smukke Anlæg ved Byen. Jeg begyndte imidlertid at fryse og vi vendte hjem; tabt min gamle Stok med det udskaarne Hundehoved. Da jeg kom tilsengs følte jeg mig ilde, Tryk for Brystet, fik Cholera-Angest. —

Søndag 28 Følte mig bedre, men i Armhullerne har jeg ligesom Ringorme, der kløe og Svie. Præsten Svanes Karl kom med lukket Vogn fra Hjerminde, en lignende tilbød Hr Westermann, ligesom man bad mig oftere besøge og boe hos dem i Randers. Man forsynede mig med Smørrebrød og Portviin, en Bouquet blev sendt mig fra Frøken Küster, og Klokken lidt over 10 kjørte jeg det blev Regn, Egnen meget smuk. I en Kro, en Miil herfra fortalte Verten mig at hos ham havde Carit Etler logeret, men han holdt meest af [at] gaae tilfods; kjørte nu ned af vilde, smukke Hedebanker og Klokken to var jeg i Hjerminde Præstegaard, hvor jeg med sand Glæde blev modtaget af Svane Kone og Børn, den nye Præstegaard er stor og lys, her var for min Skyld pyntet med frisk Egeløv, Danebrogene vaiede, fandt et Par Ord fra gamle Collin og Brev fra den unge Baggesen. Besøgte den gamle nogle og 90aarige Præst, Consistorialraad Bjerregaard, som boer her i den gamle Deel af Præstegaarden, han har læst mit Livs Eventyr og var glad der ved, havde ogsaa gaaet i Slagelse Skole og fortalte at Baggesen der havde staaet Skoleret og faaet Riis, men for Ingenting. Manden talte om Digteren Young der var hans Yndling; i Haven her er af Bjerregaard opreist en Mindesteen for Frederik den VI der havde engang besøgt ham og Plantagen i Haven. Mandens Hænder var dødkolde »men mit Hjerte er varmt!« sagde den gamle Mand. Han var meget glad for Hilsenen fra gamle Collin. I min Seng har jeg et Overteppe Frederik den VI har havdt over sig da han sov i Asmild Kloster. — Vi talte meget hele Aftenen, jeg læste et Par Eventyr.

Mandag 29 Brev til Etatsraad Dahlstrøm, seet med Børnene her Haven, med Plantage, Mindesteen og en prægtig gammel Runesteen, som Bjerregaard har fundet og der opreist. Læste for den gamle Mand: »de røde Skoe« og mit Digt »Jylland«, som jeg skrev i Vognen hertil og renskrev i Dag og lagt i to Breve. Om Middag kom Fru Svanes Moder her: Fru Bruun fra Asmild og hendes Søn, endnu en Dame og en Datter af Biskop Laub; jeg klippede til dem og læste de nye Eventyr. I Aarhus tager Sygdommen til, det afficerede mig og jeg følte Trykken i Hjertekulen, gik iseng Klokken omtrent ni.

Tirsdag 30. Spadserede med Jørgen Swane ud over hans Mark til en Krat og Træbegroet Kjæmpehøj; fra Skoven tæt ved, hvor Lyngen deiligt blomstrede var en stor Nedsigt mellem Krat og Buske og langt ud over Gudenaee, som viiste sig i fire Slyngninger; i Horizonten løftede sig Silkeborg Egnen med Himmelbjerg, det var en blæsende Sydvind. — Om Aftenen var her i Besøg Lægen og en Præst med deres Koner, jeg læste Waldemar Daae, Børnesnak og Taarnvægteren

Onsdag 31. Spadseret med Swane og lille Henrik ud til Skoven og seet ud mellem de brune Lyngbanker, bragte en Bouquet hjem som jeg gav den gamle Bjerregaard; hans Digter er Yong, han

H. C. Andersen, 4 Rejser i Jylland 1830, 1845, 1853 og 1859

viiste mig hvad denne har skrevet mod Kongerne, Bjerregaard udtalte sig fanatisk og var især blodigt mod Napoleon, mod den store Napoleon har han skrevet en Bog at Propheten Daniel har forkyndt ham; og denne gamle Mand, som er mod Kongerne har her i sin Have ladet opreise et Monument til Minde om at Frederik den Sjette engang besøgte ham og saae hans Planteskole. Sine Børn lod han løbe i Karlestuen, Moderen en simpel Person, havde en Klokke for at ringe naar den gamle Fader kom fra sine Bøger, at da Døttrene kunde forlade Karlestuen; en Datter gift med en Bonde kom i Aften for at see mig, hun var i Kaabe og Hat, saaledes sad hun ved Theebordet, talte om »Bifrost« &, en underlig Blanding af Viden og Simpelhed. —

September.

Torsdag den 1 September. Under mine Arme Sviden og min Krop kløer, især om Livet. Spadseret med Swane og Børnene i Skoven seet Kirken, besøgt den gamle Bjerregaard.

Fredag den 2. Sep. Vaagnede i Nat ved Skjæren i Maven, angst for Cholera, imorges meget varm stod jeg op, jeg havde Diaréh, kaldte paa Swane og var ængstelig; han og hans Kone kom ind til mig jeg fik Salep, kom op, Veiret er smuk, Mavens Befindende allerede, synes det, fastere. Jeg tør ikke bede i min Angst, Guds Villie forandres ikke derved! — Kl 12½ kjørte jeg med Fru Swane og alle Børnene til Wiborg, Veiret smukt. Kromanden glad ved at høre hvem jeg er. Vi naade Kl 3 Asmild Kloster hvor jeg blev venligt modtaget, til Middag var her et Par Fremmede og efter Bordet kom Biskoppen, som endnu ikke var reist og dog vilde gjerne tale med mig; vi have seet hinanden tidligere hos gamle Syngemester Zinck paa Nørrebro. Jeg læste Pigen traadt paa Brødet. Hørte om et Cholera Tilfælde i Horsens. Hjalmar Collin har i Dag været i Wiborg, men var afreist. Gik tilsengs og hvilede godt.

Løverdags den 2. [3: 3.] Maven dog ikke ganske god. Kjørt op til Wiborg og med den ældste Bruun seet Domkirken, der er udmærket bygget men vanziret ved senere Paaklining med Muurpiller om Stensøilerne og en lav Hvælving istedet for Loft; I et Kapel saae jeg..... Daae, en Søn af Waldemar Daae ligge i Messingkiste. Var i Kryptkirken. Besøgte Rector Olsen, der bad mig om jeg i mit Livs-Eventyr med et Par venlige og ikke som nu lette Ord, omtalte hans Moder. Jeg saae hans to unge Døttre. — Besøgt Biskoppens og læst for Børnene: Noget. Gik den smukke Vei over Søen hjem. To ere nu døde af Cholera i Horsens. Skrevet Brev til Hjalmar Collin. Regnveir. Om midten var Tangs Broder her og Frue, Søster til Professor Hjort. Lægen Berg, der bad mig hilse Herz og opskrev nogle Mavedraaber. — Vi spadserede op paa den Høide i Marken hvor Biskop Gunner var død, Huset er forsvundet; gik iseng Klok 9.

Søndag 4de. Venligt Brev fra Hjalmar. Maven ikke god, ængstelig. Middag i Viborg hos Etatsraad Tang, der var Rector Olsen, Frøknerne Zahrtmann, og Hr Buch, siden kom en Deel unge Damer og jeg læste tre Historier. Kjørte saa hjem og var om Aftenen nede i Haven hvor Viborg Byes Indvaanere havde Børnebal i en der stor indrettet Pavillon. — Her var en ung Brøndsted i Besøg, jeg fortalte en Deel.

Mandag 5. Maven synes nu at [være] blevet haard, men den er dog fornemmelig, Cholera i Horsens og Fredericia, ligesaa Aarhus, det er ret trist at min smukke Sommernats Drøm ender i Sygdoms Angst. Om Aftenen stort Dame-Selskab, Kammerherreinde Bretton, Fru Undal, Biskoppens &; jeg læste flere Eventyr.

Tirsdag den 6. Hele Natten i Uro, Angst for min Mave og da jeg kom op var den i god Stand. Kjørte Klokken 9½ i lukket Vogn fra Asmild Kloster fra de venlige, deeltagende Mennesker. Tvillingerne

H. C. Andersen, 4 Rejser i Jylland 1830, 1845, 1853 og 1859

bragte mig med de andre to Børn Bouquetter og en stor Egekrands. Nu var jeg omtrent en Miil fra Viborg, da saa jeg Frøken Olsen, Rectorens Datter og nu kom Biskoppens Datter frem, Hun, hendes Søster, begge Rectorens, Frøken Hjort og endnu en ung Dame vare gaaet en Miil ud af Byen for endnu engang at see mig, sige lev vel og hver give mig en Bouquet, jeg trykkede deres Hænder og fik Taarer i Øinene; inderlig bevæget og Gud taknemlig kjørte jeg afsted. Efter at have kjørt over to Miil paa Veien til Aarhus, dreiede Kudsken ind i en Skov, den hørte til Palsgaard og snart blev jeg venlig modtaget af Hjalmar; det er en forsømt gammel fugtig Gaard, man savner en Hustrues ordnende Haand og Aand; jeg tænkte paa Don Apuntato, i den sorte Domino, Ungkarlelivet med den gamle Huusholderske. Hjalmar havde kjøbt Agerhøns indbudt to unge Landmænd, vi levede godt. Mod Aften kom den unge Otto hjem, dernæst Forpagteren og en Lærling. Aftenen gik. Overtalt til at blive imorgen over og spise hos Provsten.

Onsdag 7 Koldt Veir; inat græd Huusholderskens Barn, tidlig paa Morgenens lød Madklokken, Folkene kom i Træskoene, stor Støien. Klokken halv 3 kjørt over til Provsten Bendixen, der er Student med mig, Konen Søster til Forpagteren paa Børglum, til Middag var Fru Sporon og von Brachel der var meget hjerteligt, jeg læste; Klokken 9 kjørte Hjalmar hjem til det fugtige Palstrup; hvor Mogens Munk har boet.

Torsdag 8 Sov næsten ikke hele Natten i Angest over Dampskibsreisen fra Randers, den Vei Alle raadede mig til for Cholera syd paa; endelig i morgenstunden lod jeg det afgjøres ved at jeg gik den Vei, Hjalmar selv vilde kjøre mig og det blev da over Silkeborg. Paa Veien blev den ene Hest lam, saa vi maatte laane een Hest hos Mølleren. Kjørte saa en smuk vild Hederyg ned til Flindt, der sagde at Alt stod godt i Silkeborg, ved Fabriken kom den unge Fru Drevesen, hun fortalte at Wiehes fra Aarhus var kommet i denne Choleratid, hendes Mand og Svigerfader ventes hjem imorgen over Aarhus. Det er ikke saa rart med Berørelse af Sygdoms Stedet. Gik i Seng henimod Klokken 9.

Fredag 9 Sov til Klokken 8, skrev Brev til Mad Anholm, besøgt Postmesteren; det er et fælt raat Veir i Dag, Regnen pidsker; men hvor her er hyggeligt imod hos Hjalmar. Betrækkene vare løse af Fugtighed, mange og tomme Stuer, en hyggende ordnende Haand sporedes ikke, Træk og Knæk, revet itu og stillet tilside; ingen Kone i Huset, kun Tjenestefolk. — Til Aften kom Drevesen og Søn over Aarhus, det var mig uhyggeligt at omfavnes af ham og høre tale om Choleraen der skulde faae fat i mig. Postmesteren lovede at ordne alt paa det Bedste imorgen at jeg ikke skulde give over 16 Rdlr for Touren. Regn og Storm; glad over at jeg ikke gik til søes i nat med Ydun.

Løverdag 10. Klokken 5 oppe og Kl 6 afsted med lukket Vogn og fire Heste til Weyle, men maatte betale 16 Rdlr 3 1/8 β Veien tung! i en Kro laae to Hunde og passede en Kærre, inde i Kroen sad Eieren, tre Mænd og et Fruentimmer og gjorde Blomster. I Veile sendt Kort til Apothekerens Frue og til Orla Lehmann. Nu kom Diligensen, fem Pasagerer havde været fra Aarhus til Horsens og nu to tilbage. Jeg gik med en uhyggelig Følelse ind i den epedimeserede Kasse. — Blev dog ene Pasageer med en ung Mand fra Horsens og med Postconducteuren der havde været Husar og tjent med Holger Stampe. Kom Klokken 5½ til Kolding og tog ind i Hotel Freia.

Herfra har HCA ikke skrevet i dagbøgerne før Maj 1860 med Reise til Udlandet

H. C. Andersen, 4 Rejser i Jylland 1830, 1845, 1853 og 1859

H: C. Andersen 1854

Fra Mit Live Eventyr skriver H C Andersen således:

1859

Sommertiden kaldte mig til Jylland, Danmarks meest maleriske Deel. Erindringen herfra er nedlagt i "En Historie fra Klitterne" og en Skildring af "Skagen"

Etatsraad Tang, Eieren af det Gamle Nørre-Vosborg, hvor engang Ridder Bugges Gaard stod nær Nissum Fjord, havde indbudt mig. Et Billede af Stedet, Gaarden og Menneskene der er nedlagt i et brev til Ingemann:

- "I Mandags reiste jeg fra Silkeborg vesterpaa. Jeg tænkte at komme i øde, næsten ubeboede Egne og finder overalt dyrkede Marker, smukke Haver op til Præstegaardene, hvor Hyld og Roser blomstre; her er meget beboet og et prægtigt Folkefærd. Nørre Vosborg er en rigtig gammel Gaard med dybe Grave og høie Volde tæt op til Vinduerne; det skjærmende Krat rundt om Haven har Vestens Storme klippet som havde det været under Gartnerens Sax. Gaardens Kapel er forandret til Gjesteværelse; her sover jeg. En hvid Dame viser sig paa dette Sted, men hun har endnu ikke besøgt mig; hun veed vel, at jeg lider Spøg, men ikke Spøgeri. I Onsdags, den 6te Juli feiredes her paa Gaarden Fredericia-Slaget; sex Bønderkarle, som havde været med, bleve indbudne. Der blev spiist, drukket og holdt Taler, Dannebrogen vaiede, og da man bad mig om at læse et Eventyr, læste jeg "Holger Danske". Etatsraad Tang ynder smukt, og meget Bondestanden, og denne have vi besøgt: hvor her er rige, pyntelige Gaarde! Køkkenerne saae ud som var de Dukkeskabe, og hele Loftet var skjult ved et Mosaik af Skinker og Pølser. De gode Mennesker overvældede mig med Kage, Syltetøj og Drikkevarer; de bøde Snaps og flere Slags Viin, Theevandsknægt og Liquerer, og da jeg, naturligvis kun kunde nippe til al den Overflødighed, kom de med Chokolade: den kunde jeg vel drikke! sagde de, og saa bragte de gammelt Øl ovenpaa. De meente det saa godt.

H. C. Andersen, 4 Rejser i Jylland 1830, 1845, 1853 og 1859

Iforgaars kjørte vi til Huusby Klitterne ved Vesterhavet, tre Mile herfra. Vi vare flere Vogne, alle med Dannebrogflag: disse plantedes paa Klitterne, et Telt blev reist. Havet rullede, vi sang fædrelandske Sange. Omtrent to Bøsseskud fra Klitterne ligge Huusby Præstegaard med store lyse Stuer, et godt Bibliothek og Deres Portræt. I Haven groe mægtige Træer, og her er en Mylder af Roser. Men hvor var Vinden skarp, da vi om Aftenen kjørte hjem, den skar mig Rifter i Læberne og skurede Huden af mit Ansigt.

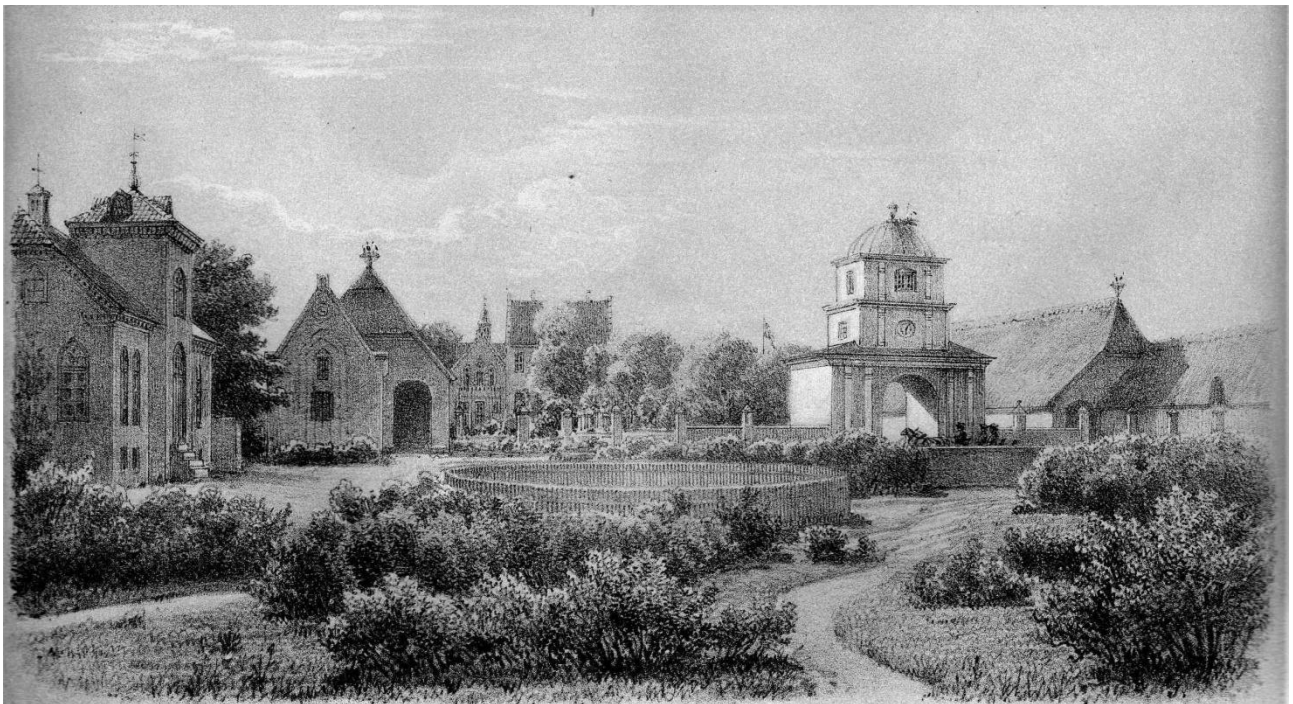
I gaar var stort Selskab paa Nørre-Vosborg for min Skyld; her var over Hundrede Mennesker, meest af Bondestanden. Vi drak Thee i Haven og sad siden tilbords ud paa Natten i den store Sal; der lød Sange og Taler! - Der er et prægtigt Folkefærd, Bønder med Dannelse og Lyst til at vide og forstaae. De ønske særligt her vesterpaa en Jernbane, den kommer nok; Landet selv bliver engang et Korn og Skovland, er jeg forvisset om, men da er den romantiske, lynggroede Hede borte, med sin ensomhed, sit Fata morgana og al sit Præg af en gammel Tid. Mange Sagn har jeg hørt herovre; flere knytte sig til Nørre Vosborg. Her i Kjælderen er det, at Taterqvinden Langemargrethe sad; hun havde revet Fosteret ud af fem frugtsommelige Koner for at spise det varme Barnehjerte og meente, at naar hun havde ædt det syvende, kunde hun gjøre sig usynlig. Idag tuder Vinden som ved Efteraarstid, og Havet høres!

Bring Deres Kone min hjertelige Hilsen

Deres inderlig hengivne

H. C. Andersen

Nørre-Vosborg den 11te Juli 1859.

Nørre Vosborg 1867

H. C. Andersen, 4 Rejser i Jylland 1830, 1845, 1853 og 1859

Etatsraad Tang

Ridder Bugge

Tatersken Langemargrethe] Anna Margrethe Sørensdatter (ca. 1720-94), også kendt fra Blichers noveller bl.a. Fjorten Dage i Jylland. A.s beretning om Langemargrethe har intet med virkeligheden at gøre, idet hun på intet tidspunkt har siddet som fange på Nørre Vosborg, men derimod i Viborg Tugthus, hvor hun også døde, ligesom hun hverken var anklaget for barnemord eller trolddom. A.s Langemargrethe har heller intet tilfælles med Blichers figur, men bygger på lokale sagn, jvf. et utrykt brev til Ingemann fra Nørre Vosborg 11.7.1859: »Mange Sagn har jeg alt hørt. Her i Kjelderen er det at Taterqvinden »Langemargrethe« sad, hun havde revet Fosteret ud af fem frugtsommelige Koner, for at spise det varme Barnejerte og meente at naar hun havde ædt det syvende, da kunde hun giøresig usynlig, Andre sige da meente hun at kunne flyve«

Det var et deiligt Ophold her og ikke just saa kort. Ved Afreisen fulgte hele Familien mig til Lemvig. Her, nær Limfjorden, er Hamlets Grav, ikke ved Helsingør, hvor Shakespeare har henlagt sin storartede dramatiske Digtning. "Amlets Grav" siger Vesterjyden. Den eensomme Faarehyrde sidder tidt her paa Høien og blæser sin eensformige Melodi paa den lille Fløite, han har skaaret af en Hyldegreen eller et Faarebeen.

Vi naaede Lemvig, tog ind i Gjestgivergaarden; snart saae jeg Dannebroget stukket ud fra Taget, og lidt efter kom ogsaa hos Gjenboen et Dannebrogflag.

"Er her noget Festligt?" spurgte jeg "Det er til Ære for Dem", sagde Etatsraad Tang.

Vi gik sammen for at see Byen; milde Øine hilsede mig, og fra flere Huse vaiede Flag. Jeg kunde ikke ret troe, at det gjaldt mig, men da jeg næste Dag i den tidlige Morgen kom til Dampskibet, maatte jeg forstaae, at jeg havde Venner o Lemvig, og det fra de Store til de Smaa.

I Folkestimlen stod en lille, vel indpakket Dreng. "Stakkels lille Fyr!" sagde jeg; "saa tidligt oppe for at komme med Dampskibet!"

H. C. Andersen, 4 Rejser i Jylland 1830, 1845, 1853 og 1859

"Han skal selt ikke med!" svarede Moderen "Han havde ikke Rist eller Ro, før jeg lovede ham, at han skulde komme her til Morgen for at see Andersen reise; han kjender alle hans Eventyr!" Jeg kyssede den lille Dreng og sagde: "Gaae dog hjem i Seng min lille Ven! Lev vel, lev vel!" Jeg var ganske barneglad, blev varm derved og frøs ikke som dem Lille i den kolde, friske Vestkyst-Morgen.

Søndagsdamperen" MS Limfjorden må formodes at være det skib H. C. Andersen sejlede med fra Lemvig til Ålborg 1859.

Skibet gled gennem Oddesund, hvor Tydslands Keiser engang plantede sin Fane og vilde, at Danskheden skulde døe, Vi kom til Thisted, Hexeprocsernes By, som Holborg fortæller os. Vi vare ved Landingsbroen; jeg sad i Kahytten, Dampen susede og peeb, da kom man og kaldte mig op paa Dækket. Venner af mine Digtninger stode paa Broen for at bringe mig et rungende Hurra.

Thisted 1859

Ud paa Dagen nåede jeg Aalborg. Glade Øine hilsede mig, venlige Haandtryk følte jeg. Min Ven fra Studentertiden, Kammerherre Dahlstrøm, gift med Ørstedes elskværdige Datter Sophie, førte mig til sit Hjem, det gamle Aalborghuus. Anders Sandøe Ørsted, Broderen til Electromagnetismens Opdager, var her i Besøg, han, Retsvidenskabens Stjerne af første Rang og den betydende Statsmand. Som vi

H. C. Andersen, 4 Rejser i Jylland 1830, 1845, 1853 og 1859

efter Middagsbordet sad i Skumringen, fortalte Tjeneren, at der strømmede saa mange Mennesker ind i Gaarden, og snart kom en Deputation op i Stuen. Aalborg Sangforening vilde bringe mig en Sang-Hilsen. Jeg følte mig forlegen ved, at den gjaldt mig og ikke Ørsted; jeg kunne ikke stille mig ved aabne Vindue, hvor han for et Par Aar siden havde staaet og modtaget en lignende Hyldest. Jeg gik ned i Gaarden til de Syngende; Sangen begyndte, og jeg trykkede saa Mange jeg kunde glad og taknemlig i Haanden. Det var den første Serenade i Hjemmet. Svenske Studenter havde tidligere, paa mit første Besøg i Lund 1840, bragt mig en saadan.

Aalborg Mølle

Fra Aalborg gik Reisen mod Skagen, Danmarks nordligste Pynt, hvor Nordsøen og Kattegattet mødes.

Det gamle Børglum Kloster, hvor engang Kirkemagten raadede mere end Kongen selv i eget Rige, er nu Herresæde, Proprietair Rottbøll dets Besidder; af ham var jeg hjerteligst indbudt at blive en Tid, see Egen der og maaske een af Vester Havets Storme. Jeg har i min historiske Fortælling "Bispen paa Børglum og hans Frænde" givet Billedet af Stedet, saaledes:

"Nu ere vi oppe i Jylland, heelt ovenfor Vildmosen; vi kunne høre Vesterhavet rulle; det er ganske nær ved; men foran os løfter sig en stor Sandhøide; de have vi længe set, og vi kjøre endnu hen imod den, langsommelig kjøre vi i det dybe Sand. Oppe paa Sandhøiden ligger en stor, gammel Gaard, det er Børglum Kloster; den største Fløi er Kirken. Derop komme vi nu i den sildige Aften, men Veiret er klart, det er lyse Nætter; man seer saa langt, saa langt vidt omkring over Mark og Mose ned til Aalborg Fjord, over Hede og Eng, lige ud over det mørkeblaa Hav.

Nu ere vi deroppe, nu rumle vi ind mellem Lo og Lade, og svinge om, ind ad Porten til den gamle Borggaard, hvor Lindetræerne staae i Række langs Muren; der have de Ly for Vind og Veir, derfor groede, saa Grenene næsten skjule Vinduerne.

Vi gaae op ad den steenlagte Vindeltrappe, vi gaae hen ad de lange Gange under det Bjælkeværks Loft, Vinden suser her saa underligt, ude eller inde, man veed ikke rigtig, hvor der er, og saa fortæller man - ja man fortæller saa Meget, man seer saa Meget, naar man er bange eller vil gjøre Andre bange. De gamle, afdøde Kanniker, sige man, glide stille forbi os ind i Kirken, hvor Messen synges, man kan høre det i Vindens Suus; man bliver saa underligt stemt derved, man tænker paa de gamle Tider, - Tænker, saa at man er i den gamle Tid." -

H. C. Andersen, 4 Rejser i Jylland 1830, 1845, 1853 og 1859

Nu følger Fortællingen, der i sin historiske Sandhed belærer og løfter i Lys vor Tidsalder over den af Poeter besjunge, lykkeligt forsvundne, forsvundne Middelalder.

"Det spøger paa Børglum!" havde man sagt mig i Aalborg.

I en bestemt Stue viiste sig de afdøde Kanniker, man forsikrede, at Stiftets Biskop selv havde seet dem. Jeg vover ikke at benægte Mueligheden af en Forbindelse mellem Aande og Legemverden, men jeg troer ikke med Forvisning paa den. Vor Tilværelse, Verden i og om os, er et heelt Underværk, men vi ere saa vante dertil, at vi kalde det "naturligt". Alt holdes og bæres ved store Naturlove, Fornuftlove, Love, der ligge i Guds Almagt, Viisdom og Godhed, og jeg troer ikke paa Afvigelser fra disse.

Efter jeg den første Nat havde sovet paa Børglum Kloster, kunde jeg ved Frokostbordet ikke undlade at spørge Huusherren og hans Frue, i hvilket Værelse her paa Gaarden Biskoppen havde sovet og Spøgelserne viis sig. Man spurgte, om jeg havde Frygt, og tilføiede, at det var netop i mit Værelse, de afdøde Kanniker havde viis sig. Det Første, jeg nu havde at gjøre, var at gaae derhen og undersøge Værelset fra Gulv til Loft; ja jeg gik ud i Gaarden, betragtede nøie alle Omgivelser, kravlede op til Vinduerne for at komme efter, om stedet var indrettet til at arrangere Spøgelses-Scener; jeg vidste ikke, om man her, som paa andre Herregaarde, rigtignok i min tidligste Ungdom, havde Morskab med t arrangere spøgefulde Nattescener. Men jeg opdagede Intet, og sov til Natten og i flere Nætter i Ro og Tryghed.

En Aften kom jeg tidligere tilsengs end sædvanligt og vaagnede nu kort efter Midnat med et underligt Kulde-Gys; jeg følte mig uhyggelig tilmode, tænkte paa de omtalte Spøgelser, men sagde til mig selv, hvor taabelig dog denne Frygt var, hvorfor og til hvad skulde her de hvide Kanniker vise sig for mig. Havde jeg ikke, da jeg endnu levede i Uvished om Henriettes Wulffs Død, bedet inderligt til Gud, om det maatte forundes mig, om Sligt var mueligt, at erholde et synligt eller hørligt Tegn fra en anden Verden, at hun var mellem de Henfarne; men Intet viiste sig, Intet fornam jeg.

Disse Tanker løftede mig ud af min Betagenhed, men i samme Øieblik seer jeg i den bageste, meest mørke Deel af Værelset en Taageskikkelse som et Menneske. Jeg saae og saae, det isnede gjennem mig; det var ikke til at holde ud; jeg har en dobbelt Natur: Frygtsomhed og Trang til at vide og forstaae. Jeg sprang ud af Sengen, løb mod Taagebilledet og saae ny nærvæd, at den blankferniserede Dør, hvis tre fremspringende Afsatser bleve belyste fra et Speil, der igjen gjennem Vinduet fik Lys fra den klare Sommernat, formede nogenlunde en Menneskeskikkelse. Det var Spøgeriet, jeg saae paa Børglum.

Senere har jeg endnu oplevet et Par Spøgelse Historier; det vil vist her være Stedet til at meddele disse.

Det var et Aarstid senere; jeg var paa en anden stor, gammel Herregaard. Jeg gik ved høi lys Dag gjennem een af de store Sale og hører pludseligt, at der bliver ringt stærkt som med en Bordklokke. Lyden kom fra den modsatte Fløi af Gaarden, hvor jeg vidste, at Værelserne ikke vare beboede. Jeg spurgte Husets Frue, hvad det var for en Klokke jeg havde hørt. Hun saa alvorlig paa mig. "De har ogsaa hørt den!"

sagde hun, "og hørt den nu ved høi lys Dag!" og hun fortalte, at den oftere var hørt, især seent paa Aftenen, naar de forføiede sig til Ro, ja, at Lyden da var saa stærk, at den kunde høres af Folkene nede i Kjælderen. "Lad os dog undersøge!" sagde jeg. Vi gik gjennem Salen, hvor jeg havde hørt den hemmelighedsfulde Klokke, og mødte Husets Herre og Stedets Præst. Jeg fortalte om Klockelyden og forsikrede, idet jeg traadte hen mod Vinduet: "Der er ikke Spøgeri!" og i det Ordene vare udtalte,

H. C. Andersen, 4 Rejser i Jylland 1830, 1845, 1853 og 1859

ringede Klokken endnu stærkere; da rislede det mig koldt ned ad Ryggen, og jeg sagde med mere spag Stemme: "Jeg tør vel ikke benægte det, men jeg troer ikke ret paa det."

Før vi forlode Salen, klang endnu engang Klokken; men i samme Øieblik faldt tilfældigt mit Øie op paa den store Lysekrone under Loftet; jeg saae, at de mange smaa, hængende Glasstykker var i Bevægelse. Jeg greb en Stol, steeg op paa den med Hovedet mod Kronen: "Gaae hurtigt og stærkt hen over Gulvet!" bad jeg. Det skete, og nu hørte vi Alle den stærke Klockelyd; den havde Klang, som lød den langt borte fra; Spøgeriet var opdaget.

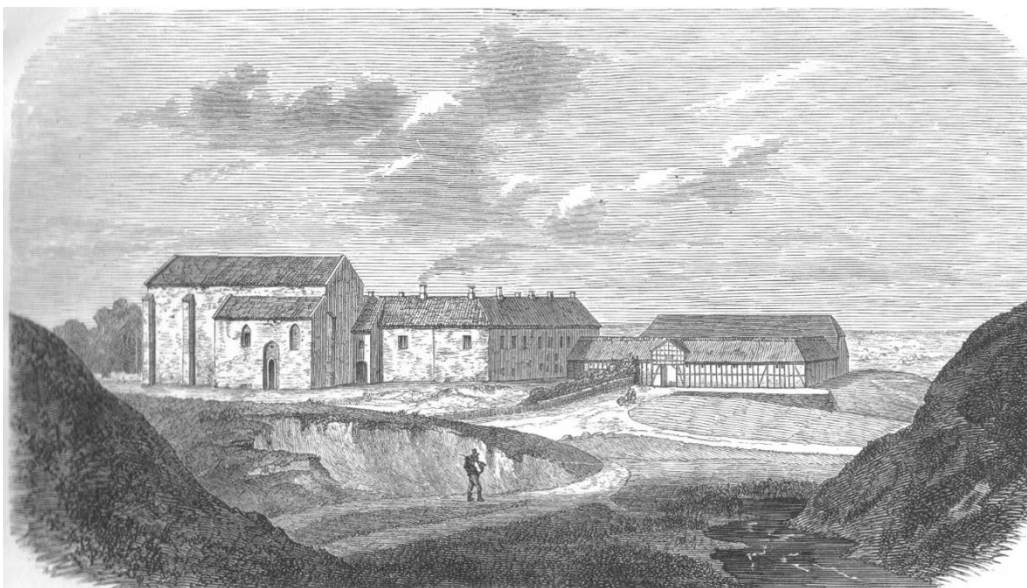
En ældre Præsteenke, som hørte derom, sagde senere til mig: "Det var saa interessant med den Klokke! Hvor kunde dog De, som er en Digter, nænne at løse Saadant op til Ingenting!"

Endnu en Spøgelseshistorie; den sidste;

Jeg var i Kjøbenhavn, Jeg vaagnede midt om Natten og seer for Enden af Sengen staaer paa Kakkellovnen en kridhvid Buste, den jeg ikke tidligere havde lagt Mærke til. "Vistnok en Foræring" tænkte jeg, "hvem forestiller den" Jeg reiser mig op i Sengen, stirre paa den hvide Skikkelse, der i samme Øieblik forsvinder" Det jog igjennem mig, men jeg stod op, tændte Lys, saae paa Uhret; Klokken var netop eet; i samme Øieblik hørte jeg Vægteren raade Tiden. Jeg skrev den lille Begivenhed op og lagde mig igjen, men kunde ikke hvile; da kom det mig i Tanke, "det kan være Maanelyset, der gjennem Vinduet har skinnet ind paa den hvide Muur." Jeg stod op og saae ud, Luften var skyet, Nymaanen maatte ogsaa forlængst være nede; alle Lygter vare slukkede, altsaa heller ikke fra een af disse kunde Lysbilledet have viist sig.

Næste Morgen undersøgte jeg nøie Værelset og saae ud over Gaden; ovre ved Gjenboens var en Lygte; Skinnets fra den kunde ved det halvt nedhængende Gardin og et Seil paa Fartøiet ud i kanalen forme paa Væggen Skikkelsen af et menneskeligt Hoved. Jeg gik derfor, da det blev Aften, ned paa Gaden og spurgte Vægteren, paa hvilken Tid han slukkede Lygterne. "Klokken eet" sagde han. "lige før jeg raaber!"

Lysskjæret paa Muren havde jeg seet og stirret paa; Vægteren havde i det Samme slukket Lygten og med den Spøgelset.

H. C. Andersen, 4 Rejser i Jylland 1830, 1845, 1853 og 1859

H C Andersen i sit værelse på Børglum

Tilbage til Børglum Kloster, hvor flere end Een fortalte om natlige Syner, dem jeg havde den Lykke ikke at see.

Saasnart jeg paa Hjemvejen kom gjennem Aalborg, matte jeg tale om Spøgeriet og tale med den Høiærværdige Herre, der havde seet de hvide Kannikerskikkelser. Jeg tillod mig at yttre, om Synes af disse ikke laae i en Feil i Øjnene, og han svarede alvorligt: "Det ligget maaskee i en Feil i Deres at de ikke kan see Sligt."

Ti, tolv Dage vare tilbragte paa Børglum og i disse besøgte jeg den lille Fiskerby Løkken, hvor Flyvesandet laae i Gaderne høit op om flere Huse, men det vilde jeg faae endnu mægtigere at see, naar jeg naaede op til Skagen, sagde man. Veien derhen førte mig over Hjørring. Træt om Aftenen vilde jeg tidlig tilsengs, men Værten i Gjæstgivergaarden betroede mig i al Hemmelighed, at jeg vilde faae Besøg ud paa Aftenen; flere Damer og Herrer kom at hilse paa mig, Haven skulde illumineres.

Ud paa Aftenen kom virkelig en Deputation. Jeg blev ført ned i Haven, hvor jeg modtoges med en smuk Sang hvis Slutning jeg her vil gjengive:

"Smaablomsterne i Hedens Lynd
Fortalte Dig vist Et og Andet
Selv Marehalmen raabte: "Syng!"
Og gav dig Nyt fra Flyvesandet.
Og hist ved Vesterhavets Kyst
Forstod Du Bølgens vilde Røst:
Imens for Andre Alt var tyst,
Du fik saa meget Smukt at vide

H. C. Andersen, 4 Rejser i Jylland 1830, 1845, 1853 og 1859

Syng for os Alt, hvad du har hørt.
Og lad Din Tone lyde længe:
Som før, vi skulle lytte rørt`
Og glade til Din Harpes Strange

Provst Djørup holdt en hjertelig Tale til mig. Det var en stemningsfuld Aften, Stjernerne blinkede saa klare; jeg følte mig saa løftet og glad.

Ogsaa i Fladstrand, hvorfra Farten til Skagen, skulde begynde, fandt jeg et hyggeligt Hjem hos Venner, der søgte at gjøre mig Opholdet og Reisen saa behagelig som mueligt. Man sørgede for, at jeg fik en paalidelig Kudsk, der kunde kjøre mig langs Havstokken, det vil sige Strandbredden, hvor Bølgerne rullede. Det var en velhavende, fortræffelig Bonde, der vidste Besked med, hvor der var sikker Grund, og hvor der var det slugende Qviksand. Man havde forud viist ham mit Portræt og sagt: "det er en stor Digter", og Bonden loe saa smaat og sagde: "naa, det er en stor Løgner!" Han vilde paa hele Veien heller ikke ret indlade sig med mig, ikke fortælle, men loe kløgtigt af hvad jeg sagde ham. Men godt kjørte han, god og gjestfri var han; jeg fik ikke Lov at forlade hans Gaard, før jeg der havde faaet et rigt Traktement, stegte Kyllinger, Pandekager, Viin og Mjød.

Vi kjørte over Mark, Hede og Mosegrund, vi kjørte i Havstokken, paa det faste Sand i Brændingen. Snart naaede vi Klitterne, der laae som store Sneedriver ved Vintertid. Strandbredden, var som belagt med bævrende, rødbrune Meduser, Konchylier og afrundede Smaasteen; Vrag laae ved Vrag; vi kjørte midt igjennem et stort, engang tremastet Skib. Skrigende Fugleskarer omkredsede os. Taarnet af den i Sandflugt begravede St. Laurentius Kirke vinkede og viiste: her ligger Skagens By. Denne selv er tredeelt, og den ældste Deel ligger en halv Miil fra de to Andre. Mod disse kjørte vi. Gaderne her ere

H. C. Andersen, 4 Rejser i Jylland 1830, 1845, 1853 og 1859

omskiftelige, de antydes ogsaa ved Touge, spændte fra Stang til Stand, alt som Flyvesandet vil det; her ligger et Huus, halvt skjult af en Sandklit, der er andet; her en mørk tjæret Træbygning med Straatag, her et Par Huse med røde Tage; i en lille Kartoffelhav saae jeg en Griis, tøiret til en Gallionsfigur: Haabet, støttende sig på et Anker. Her kigger fra Husets Gavl en kolossal Skikkelse: Walter Schott, Gallionsfigur fra et Strandet Fartøi.

Martinus Rørbye: Mænd af Skagen en sommeraften i godt vejr 1848

Ørkenlandet heroppe har ogsaa sin Oase, en frisk, frodig Plantage med Bøg, Piil. Poppel, Fyr og Gran. Grønsvær dækker i Gangene Sandgrunden, der eller snart ved Vinden vilde faae Overmagt.

Jeg besøgte Skagens yderste Pynt, der ikke er større, end at kun eet menneske kan staae der og prøve, at Bølgerne fra Nordsøen slaae henover den ene Fod og Bølgerne fra Kattegattet slaae over den andre. Talløse Søefugle fyldte Luften med Skrig, og fra det umaadelige Havsvælg lød en dyb Summen, Dønningens Rullen og Bryden. Skuet ud over Havets i Luft hensvindende Flade virker svimlende; man uvilkaarligt vender sig her ude paa Pynten for at see, om man har fast Land endnu bag sig og ikke er ude paa Havfladen, en Orm kun for disse Skysværme af skrigende Fugle. Vragstumper og Skrog af Skibe staae som Mammuths-Knokler nede i det klare, gjennemsigtige Vand, der naar Stormen farer hen over det, forvandles til skummende Vandfald, der vælte sig over Kystens Revler mod de opfygende Sandbjerge.

H. C. Andersen, 4 Rejser i Jylland 1830, 1845, 1853 og 1859

Skagen Pynt 1865

Fra Skagens Green kjørte jeg over Klitternes dybe Sand til Gammel-Skagen. der gennem Aaringer altid flyttedes op i Landet. De tunge Bølger vælte, hvor det tidligste Gammel Skagen laae. Vi naaede den i Sandflugt begravne gamle Kirke, som hollandske og skotske Skippere her lode bygge og indvie til St. Laurentius. I Aaringerne Løb lagde Sandet sig om Kirkengaarden Muur, og snart over denne, og over Grave og Liigsteene, heelt op mod Kirkens Vægge og Vinduer. Endnu søgte dog Menigheden herhen og holdt sin Gudstjeneste, men snart kunde man ikke skovle sig frem. En Søndag, da Skagboerne og Præsten kom, havde en mægtig Sandmile lagt sig for Kirkedøren; Præsten læste da en kort bøn og sagde: "Vorherre har nu lukket dette sit Huus, vi maae reise han et nyt andetsteds!"

Den 5te Juni 1795 blev Kirken ved kongelig Resolution nedlagt; Taarnet skulde vedligeholdes som Søemærke, og er det endnu. Den gamle Kirkegaard vilde Skagboerne dog ikke give Slip paa; de Gamle ønskede at hvile hos deres Forudgangne.

Med stor Besværlighed benyttede man da Pladsen som Begravelsessted indtil Aaret 1810, da Sandet saa aldeles var gaaet over Kirkegaarden, at en ny matte anlægges.

Jeg arbeidede mig op til den tilfygede gjemte Kirke og gjengiver her Indtrykket som dette er nedskrevet i min Skildring af Skagen.

"Med en egen Følelse, som ved Askehøiderne over Pompeji, staaer man her ved denne tildyngede begravne Kirke. Blytaget er brækket af; det hvide Sandmeel, glødende i den hede Sol, ligger skjulende hen over Kirkens Hvælvinger; i Granat derinde er Alt skjult, gjemt og af Slægter glemt, til engang Vestens Storme maaskee bortfyge de tunge Sanddynger, og Solstraalen igjen lyser ind gennem de aabne Viduesbuer, hen paa Billederne i Choret, den lange Række Potraiter af Skagens Raadmænd og Borgmester med deres Bomærker. Maaskee en fjerntkommende Slægt træder ind i dette Skagens Pompeji, og igjen beundres den gamle kunstigt udskaarne Altertavle med dens

H. C. Andersen, 4 Rejser i Jylland 1830, 1845, 1853 og 1859

bibelske Billeder: det varme Solskin bestråler igjen Maria med Barnet, der i sin Haand holer den gyldne Verdenskugle. Nu ligge de døde Sandbølger hen over Kirken; et Vildnis af Klittjørn med dens gule Bær voxer i Sandet, vilde Roser sætte her Blomst og Hyben; man kommer til at tænke paa Eventyret om Prindsessen i den sovende Skov, hvor Slottet skjules af et uigjennemtrængeligt Krat. Det mægtige Kirketaarn løfter endnu to Trediedele af sin Høide over Sandklitterne, Ravne bygge deroppe, en Vrimmel omsusede det, deres krig og de knasende Grene af Klittjørnen, jeg traadte paa for at komme frem, var den eneste Lyd, jeg fornam i denne Sandørken"

Efter et Par Dages Ophold heroppe i denne storartede, vilde Natur, der med sin skrigende Fuglevrimmel frembød et Sceneri for Aristophanes's "Fuglene", vendte jeg igjen Syd paa, hjem ad. Een af mine unge jyske Venner og en Svigerinde til Præsten fulgte med. Bølgeslagene vare for stærke til at vi kunde kjøre i Havstokken; vi maatte over det dybe Sand i Klitterne, kom langsommeligt fremad. Jeg talte og fortalte om fremmede Lande, jeg havde seet, fortalte om Italien og Grækenland, om Sverrig og Schweiz. Den gamle Postkarl lyttede til og sagde med en Slags Forundring: "Men hvor kan det fornøie saadant et gammelt Menneske som De, saaledes at tridse om?"

Jeg spurgte næsten lige saa forundret: "Finder De mig saa gammel?" - "De er jo en Olding!" sagde han. - "Hvad Alder troer De da?" spurgte sej. - "Han er saadan oppe i Fiirs" - "Fiirs" udbrød jeg, "Reisen har vel anstrængt mig! seer jeg daarlig ud?" - "Ja han seer fæl ilde ud!" sagde han.

Det nye, prægtige Fyrtaarn paa Skagen talte jeg om. "Ja det skulde Kongen see!" og jeg svarede "Jeg skal fortælle ham derom, naar jeg taler med Kongen." Da smilede den gamle Karl til mine Medkjørende: "Naar han taler med Kongen!" - "Ja jeg har talt med Kongen" svarede jeg, "og jeg har spiist med Kongen!" Da lagde den Gamle Haanden paa sin Pande, rystede med Hoveder og smilede saa kløgtig: " Han har spiist med Kongen!" Han troede, jeg var list smaatosset.

Fra Frederikshavn, hvis Omegn er et Stykke Danmarks Deilighed med Lynghede, Bøgeskov, Kornmarker og aaben Strand, kom jeg igjen til Aalborg, boede igjen paa Aalborghus, hædredes atter med Hilsen og Sang; det var som en Drøm, en deilig Drøm, som jeg blev glad ved og takkede Vorherre for. Overalt milde Øine, varme Hjerter og deiligt Solskinsveir i den vexlende jyske Natur. Paa Veien mellem Randers og Viborg, medens jeg Kørte, sprang frem Sangen "Jylland", som vor dygtige Componist Heise har givet Toner, som klinge ud over Danmark:

Jylland mellem Tvende Have
Som en Runestav er lagt;
Runerne er Kjæmpegrave
Inde midt i Skovens Pragt
Og paa Heden alvorsstor,
Her, hvor Ørkenens Luftsyn boer.

Jylland! Du er Hovedlandet,
Høiland med Skov - ensomhed!
Vildt i Vest med Klittag Sandet
Løfter sig i Bjerges Sted
Østersø og Nordhavs Vand
Favnes over Skagens Sand.

H. C. Andersen, 4 Rejser i Jylland 1830, 1845, 1853 og 1859

Paa Asmild-Kloster ved Viborg oprandt hos kjære Venner atter Festdage, men deiligst dog, meest uventet blev Hilsenen paa Afreisens Morgen. Jeg var allerede en Miils Vej fra Viborg; da jeg saa jeg paa Veien en ung Dame, jeg havde seet paa Asmild Kloster, og atter saa jeg een. Nu holdt min Kudsk stille, og jeg saa sex unge, smukke Piger, barnesindede, mig hjertensgode staae tæt ved med Blomsterbouquetter til mig. De vare i den tidlige Morgen gaaende en heel dansk Miil for at sige mig Lev vel, at det de ikke vilde saa nær Kjøbstaden. Jeg blev høiligt overrasket, dybt bevæget, takkede slet ikke saaledes som jeg burde; i min Overraskelse sagde jeg kun: "Men kjære Børn! at gaae saa langt fir min Skyld! Gud velsigne Eder, Tak! Tak!" og nu raabte jeg i det Samme til Kudsken: "Kjørdog! Kjør dog!! Jeg var betaget og vilde ud derover. Det var ikke at vise den Glæde og Taknemmelighed, jeg følte; det var en keitet Forlegenhed.

Udbyttet af Jyllandsreisen viiste sig ved Juletid, jeg bragte: "En Historie fra Klitterne," som blev særdeles vel modtaget; dog meente en Anmelder af denne Bog, at man vistnok vilde føle sig meget skuffet, om man, efterat have læst disse Skildringer og min Skizze af Skagen, nu reiste derop og troede at finde en saa poetisk Natur som den af mig givne. Jeg havde imidlertid den Glæde, at Konferentsraad Brinck-Seidelin, den Mand, som bedst kunde dømme om Sandheden, og som selv har givet en fortræffelig Skildring af Skagen i sin Hjørring Amts Beskrivelse, kom til mig og paa det Varmeste udtalte sin Tak for den Troskab og Sandhed, hvormed jeg havde tegnet hele Naturen derover. Fra Skagens Præst fik jeg et Brev; ogsaa han glædede sig over Naturskildringerne, isærdeleshed fordi de vare saa sande. Han tilføiede: "Vi ville nu ogsaa troe paa og fortælle, naar Fremmede komme paa Høiden af den i Sandflugt begravne Kirke: Jørgen ligger derinde."

1868